

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı

İLKÖĞRETİM 4.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI KARAKTER EĞİTİMİ BOYUTUNUN
ÖĞRENCİLERİN TİPİK PERFORMANSLARINA DAYALI
OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ
(BURDUR İLİ ÖRNEĞİ)

Betül ÖZTÜRK

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Zafer GÖLEN

Yüksek Lisans Tezi

Burdur, 2012

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

İlköğretim Anabilim Dalı

**İLKÖĞRETİM 4.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI KARAKTER EĞİTİMİ BOYUTUNUN
ÖĞRENCİLERİN TİPİK PERFORMANSLARINA DAYALI
OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ
(BURDUR İLİ ÖRNEĞİ)**

Betül ÖZTÜRK

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Zafer GÖLEN

Yüksek Lisans Tezi

Burdur, 2012

MAKÜ EĞİTİM BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 20.09.2012 tarih ve 15/11 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 24.12.2012 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Betül ÖZTÜRK'ün İLKÖĞRETİM 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI KARAKTER EĞİTİMİ BOYUTUNUN ÖĞRENCİLERİN TİPİK PERFORMANSLARINA DAYALI OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ (BURDUR İLİ ÖRNEĞİ) konulu tez çalışması İlköğretim Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE
(TEZ DANIŞMANI) : DOÇ. DR. ZAFER GÖLEN

ÜYE :DOÇ. DR. KADİR ŞEKER

ÜYE :YRD. DOÇ. DR. FETİ ÇELİK

ONAY

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ...../...../..... tarih ve ...../..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

Bildirim Sayfası

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezim sadece Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

Tezimin iki yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

25 / 12 / 2012
Betül ÖZTÜRK

ÖZET

İlköğretim 4. Sınıflar Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Karakter Eğitimi Boyutunun Öğrencilerin Tipik Performanslarına Dayalı Olarak Değerlendirilmesi (Burdur İli Örneği)

Betül ÖZTÜRK

Bu araştırmada, Türkiye’de ilköğretim programında, sosyal bilgiler öğretim programında örtük program olarak uygulanan karakter eğitimi ve karakter eğitimi ile ilgili olan kazanımlara dayalı olarak öğretim programının değerlendirilmesi amaçlanmış ve uygulanan karakter eğitiminin, öğrencilerin tipik performanslarına dayalı olarak ne şekilde gerçekleşmekte olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda araştırmada, karakter kazanımlarının bazı değişkenlere göre ne derece etkili olduğu, öğrencilerin karakter boyutlarından hangilerine daha fazla önem verdikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Tarama modelinde yapılan bu araştırmada, Kılınç (2011) tarafından geliştirilen genel güvenilirlik değeri Cronbach alfa katsayısına göre 0,92 hesaplanan Karakter Kazanımına Yönelik Tipik Performans Ölçeği (KK-TPÖ) kullanılmıştır. Ölçek, 2011-2012 eğitim- öğretim yılında Burdur ili merkezinde bulunan tüm ilköğretim okullarında öğrenim gören 4. Sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Veriler normal dağılım gösterdiği için analiz yöntemlerinden, cinsiyet değişkenine ve okul öncesi eğitimini alıp almama değişkenine göre öğrencilerin karakter ortalamaları arasındaki farkı belirlemek üzere bağımsız örneklem t testi, baba eğitim düzeyi ve anne eğitim düzeyi değişkenlerine göre öğrencilerin karakter ortalamaları arasındaki farkı belirlemek üzere ise ikiden fazla grup bulunduğu için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizinde gruplar arasındaki varyans homojenliğini belirlemek üzere Levene test istatistiğinden yararlanılmıştır. Gruplar arasındaki varyansın homojen olduğu durumlarda farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için çoklu grup karşılaştırma testlerinden LSD (Least Significant Difference) kullanılmıştır. Gruplar arasındaki varyansın homojen olmadığı durumlarda ise çoklu grup karşılaştırma testlerinden Dunnett C testinin kullanımı uygun görülmüş ve kullanılmıştır.

Karakter eğitimine ait her bir kazanımın ait olduğu hedef ile ilişkisi path analizi tekniği ile sınıanmıştır. Kazanım-hedef bağıntısının nicel olarak yordama gücü ve

bunun istatistiksel olarak anlamlılığı t testi ile test edilmiştir. Karakter yapısı üzerinde etkili olan hedeflerin önem düzeyine göre sıralamasını yapmak için ise hiyerarşik faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda kız öğrencilerin karakter kazanımlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu, okul öncesi eğitimi almanın karakter kazanımında bir etkisi olmadığı, anne-babanın eğitim düzeylerinin öğrencilerin karakter kazanımında etkili olduğu saptanmıştır. Sosyal Bilgiler Programında belirtilen karakter kazanımlarının genel olarak ilgili hedefleri yordadığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Programı, Karakter, Karakter Eğitimi, Tipik Performans

ABSTRACT

Evaluation of Primary School 4th grade Social Sciences Programme, character education dimension based on the typical performance of students (Sample from Burdur City)

Betul OZTURK

In this study, the evaluation of education programmes based on character education which applied as an implicit programme in social sciences programme of the primary education curriculum in Turkey, and character education related gains are aimed and the realization of applied character education based on the typical performances of students has been established. In this aspect, the investigation contains the extent of character gains' effects depending on some certain variables. Also the question of "which character dimensions are more important for students?" is tried to answer.

The study is realized by scanning model. Character Gain Intended Typical Performance Scale (CG-TPS) in which, general confidence value was calculated as 0,92 according to Chronbach alpha coefficient developed by Kilinc (2011). The scale was applied to all Primary School 4th grade students in Burdur city centre in 2011-2012 education year. Due to obtained normal distribution by the given data, for the determination of differences between the students' character averages according to the gender variable and having or not having pre-school education variable, independent sample t-test was used. For the determination of students' character average differences, according to the fathers' education levels and mothers' education levels variables, one-way ANNOVA was used as the number of groups were two.

In One-way variance analysis, Levene test statistics was used to determine the homogeneity between groups. In case, the variance between groups was homogenous, multiple group comparison test LSD (Least Significant Difference) was used to determine the source of difference, while Dunnett C test was used for non-homogenous variance obtained between groups.

The connection with the target of each gain related to the character education was checked by path analysis technique. Quantitative regression and statistical significance of gain-target correlation was analyzed by t-test. For the hierarchical ranking of targets having effects on character structure, hierarchical factor analysis was applied. According to results, female students' character gains were higher than male students. While education level of parents have positive effects, going to pre-school has no positive effects on character gain was determined.

Key words: Social Science Programme, Character, Character Education, Typical Performance

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada büyük emekleri olan ve çalışmanın alt yapısının oluşmasına katkı sağlayan, her daim düşüncelerinden esinlendiğim ve manevi destekleriyle yanımda olan çok saygıdeğer hocalarım, Prof. Dr. Mehmet ŞİŞMAN ve tez danışmanım Doç. Dr. Zafer GÖLEN' e teşekkürlerimi borç bilirim. Her zaman her türlü desteği sağlayarak zamanını esirgemeyen ve yardıma ihtiyaç duyduğum her an varlığından büyük güç aldığım çok değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Mustafa KILINÇ' a sonsuz teşekkür ediyorum. Yine çalışmamda önemli katkıları olan, hiçbir zaman vaktini esirgemeyen saygıdeğer hocam Yrd. Doç. Dr. Rafet AYDIN'a ve tezin biçimsel düzenine yardımları olan değerli arkadaşlarım Düriye GİLİK GÜLEÇ ve Mustafa GÜLEÇ'e, ölçeceği öğrencilere uygulama aşamasında katkıları olan Sayın Orhan AKIN ve Sayın Mustafa YÜKSEL'e teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca hayatım boyunca, her zaman her anımda hiç tereddüt etmeden yanımda olan, her türlü sıkıntımı benimle birlikte göğüsleyen, beni her konuda yüreklendiren, maddi ve manevi en büyük desteği sağlayan, hayatımdaki en önemli insanlara, anneme, babama ve abime sonsuz teşekkür ediyorum.

Betül ÖZTÜRK

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
BİLDİRİM.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	vii
KISALTMALAR.....	x
TABLolar DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
BÖLÜM I.....	1
Giriş.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi	5
1.3. Alt Problemler.....	5
1.4. Araştırmanın Amacı.....	5
1.5. Araştırmanın Önemi	6
1.6. Sayıtlar.....	7
1.7. Sınırlılıklar	7
1.8. Tanımlar	7
BÖLÜM II	9
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar.....	9
2.1. Kuramsal Çerçeve.....	9
2.2.1. Karakter Eğitiminin Önemi.....	14
2.2.2. Karakter Eğitiminde Öğretmenin Rolü.....	16
2.2.3. Karakter Eğitiminde Ailenin Rolü.....	19
2.2.4. Türk Eğitim Sistemi'nde Karakter Eğitimi.....	21
2.3. İlgili Araştırmalar.....	21
BÖLÜM III.....	28
Yöntem.....	28

3.1. Araştırmanın Modeli.....	28
3.2. Çalışma Evreni.....	28
3.3. Veri Toplama Araçları.....	29
3.4. Veri Analizi.....	29
BÖLÜM IV.....	31
Bulgular ve Yorum.....	31
4.1. Karakter kazanımının cinsiyete göre farklılaşma durumuna ilişkin Bulgular.....	31
4.2. Karakter kazanımının okul öncesi eğitimi alan ve almayan öğrencilere göre farklılaşma durumuna ilişkin bulgular.....	32
4.3. Babanın eğitim durumunun öğrencinin karakter kazanımına katkısı durumuna ilişkin bulgular.....	32
4.4. Annenin eğitim durumunun öğrencinin karakter kazanımına katkısı durumuna ilişkin bulgular.....	34
4.5. Sosyal bilgiler programında, karakter eğitimine ilişkin 15 alt boyuttaki her bir kazanımın ilintili olduğu hedefi yordama gücüne ilişkin bulgular.....	35
4.6. Doğrulayıcı Faktör Analizi Standart Katsayıları ile t Değerleri.....	48
BÖLÜM V.....	51
Sonuç ve Öneriler	51
5.1. Sonuçlar.....	51
5.2. Öneriler.....	54
KAYNAKLAR.....	56
EKLER.....	61
EK-1: Araştırma İzni.....	62

EK-2: Veri Toplama Aracı.....	65
EK-3: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Her Bir Maddeye Vermiş Oldukları Yanıtların Cinsiyete Göre Frekans Dağılım Tablosu.....	67
ÖZGEÇMİS.....	75

KISALTMALAR

KKTPÖ : Karakter Kazanımına Yönelik Tipik Performans Ölçeği

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

TDK : Türk Dil Kurumu

TABLolar DİZİNİ

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
1. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre frekans dağılımları	29
2. Öğrencilerin Cinsiyetine göre karakter kazanımı t testi sonuçları.....	31
3. Öğrencilerin okul öncesi eğitimi alıp almama durumlarına göre karakter kazanımları t testi sonuçları.....	32
4. Öğrencilerin Baba eğitim düzeyi değişkenine ilişkin betimsel istatistikleri	33
5. Öğrencilerin Baba eğitim düzeyine göre ANOVA sonuçları.....	33
6. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeylerine Göre ANOVA Betimsel İstatistik Sonuçları	34
7. Öğrencilerin Karakter Kazanımlarının Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	35

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Sekil</u>	<u>Sayfa</u>
1. Öz saygı boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.....	36
2. Öz güven boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.....	37
3. Toplumsallık boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.....	38
4. Sabır boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.....	38
5. Hoşgörü boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.....	39
6. Sevgi boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.....	40
7. Saygı boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.....	41
8. Barış boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.....	42
9. Yardımseverlik boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.....	43
10. Doğruluk boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.....	43
11. Dürüstlük boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.....	44
12. Adalet boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.....	45
13. Yeniliğe açıklık boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri....	46
14. Vatanseverlik boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri	46
15. Kültürel değerleri koruma ve geliştirme boyutuna yönelik kazanımların Yordamsal düzeyleri.....	47
16. Doğrulayıcı Faktör Analizi Standart Katsayıları.....	49
17. Doğrulayıcı Faktör Analizi t değerleri	50

BÖLÜM I

Giriş

Bu bölümde; araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, alt problemleri, amacı ve önemi vurgulanmış olup, sayılılar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

İnsanlar ve toplumlar sürekli bir değişim içerisinde yer almakta, karmaşık sorular ve sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır. Bu sebeple, toplumlar ve insanlar için sosyal bilimlerin önemi büyüktür. Toplum içinde yaşayan bireylerin ihtiyaçlarıyla, toplumun beklentileri arasındaki dengeyi sağlamada, bireylere gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazandırma açısından sosyal bilimlere önemli görevler düşmektedir. Sosyal bilimlerin, değişimi ve sürekliliği inceliyor olması, bireyi toplumsallaştırma amacı güden eğitimde, sosyal bilimlerin etkin bir yer kazanmasına yol açmış ve eğitimin, hem bir sosyal bilim dalı, hem de sosyal bilimlerin uygulama alanı durumuna gelmesi "Sosyal Bilgiler" kavramını meydana getirmiştir (Akar, 2007).

“Sosyal bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresi ile etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir” (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005). Bu tanımda sosyal bilgiler ile ilgili dört boyut ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki sosyal bilgilerin bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirmek amacıyla olması, ikincisi sosyal bilgilerin sosyal bilimler ve vatandaşlık konularını yansıtmaları, üçüncüsü sosyal bilgilerin insanın sosyal ve fiziki çevresi ile etkileşimini zaman boyutunda ele aldığı ve dördüncüsü de sosyal bilgilerin toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ders olduğudur (Safran, 2008).

Sosyal bilgiler eğitiminin genel amacı; bireylere öncelikle kendini, fiziksel ve sosyal çevresini anlamalarına yardımcı olmaktır. Ayrıca bireylerin, kendilerine ve sosyal-

fiziksel çevrelere karşı olumlu değer ve tutumlar geliştirmektir. Daha sonrası ise, bireylerin sahip oldukları bu bilgi ve değerleri eyleme dönüştürebilmelerine yardımcı olmaktır (Doğanay, 2006).

Sosyal bilgiler öğretiminde temel amaç; günümüz dünyasında çağdaş toplumlar seviyesine ulaşmak için bireylerin karşılaştıkları sorunları çözebilmeleri ve yaşadıkları kültürde çok yönlü eğitim ile ideal vatandaş düzeyine ulaşmasını sağlamaktır. Bu anlamda sosyal bilgiler programlarının temel çıktısı ahlaki etik ve değer sistemine dayalı olan kararlar alabilen, adalete saygı duyan, güzeli takdir eden ve düşünen bireyler yetiştirmektir (Baydar, 2009). Yine O; Sosyal Bilgiler dersinin iyi vatandaş olmanın ayrılmaz parçaları olan etik ve demokratik değerlerin gelişmesine önem veren, öğrencilere toplumda adil olma ve hukukun rolünü, iyi bir toplum yaratmada bireylerin sorumluluğunu benimsetmiş bireyler yetiştirmiş olmasının beklentisini ifade etmektedir (Baydar, 2009).

Bu bağlamda sosyal bilgiler eğitiminde öğrencilere kazandırılması düşünülen önemli değerler olduğu ileri sürülmektedir. Bu değerlerden birisinin de karakter eğitimi olduğu söylenebilir.

Karakter, çeşitli ruhsal yeteneklerin bir kişide özel bir biçimde toplanması şeklinde tanımlanabilir. Karakter, içinde bulunduğu çevrenin toplumsal değerlerinden ve ahlâk kurallarından oluşur ve değerlendirilir. Karakter, zamanın olayların ve eğitimin etkisi ile değişikliğe uğrar ve ilerleme gösterir (Çağdaş ve Seçer, 2002).

Battistich 'e göre de karakter; bazıları için basitçe "kuralları işletmek" anlamındadır. İlaç ve çetelerden uzak durulması, okul işlerini yapmak ve okuldan mezun olmak ve uygun iş bulmak sahip olduğunuz karakterdir. Bu kesinlikle karakterle ilgilidir ama yeterli değildir. Buradan anlaşılacak karakter; tutumların, davranışların, motivasyonların ve becerilerin toplamıyla ilgilidir (Akt: Üstünyer, 2009). Diğer taraftan Arpacı (1992)' ya göre ise, bir insanın karakterinden onun çevresiyle olan ilişkileri anlaşılacaktır.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi karakterin; bireyin toplumsallaşması açısından önemli olduğu söylenebilir. Çünkü bireyin toplumsallaşması, bireyin toplumun bir üyesi haline gelme sürecindeki ortaya koyduğu davranış kalıpları ile

yakından ilgili olduğu ve bu süreçte eğitimin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple eğitime, karakterle ilişkisine ve karakter eğitimine değinilecektir.

Akyüz'e göre eğitim; kişinin zihnî, bedenî, duygusal, toplumsal yeteneklerinin, davranışlarının en uygun şekilde ya da istenilen doğrultuda geliştirilmesi, ona birtakım amaçlara dönük yeni yetenekler, davranışlar, bilgiler kazandırılması yolundaki çalışmaların tümüdür (Akyüz, 2011). Bu tanıma bakılarak da eğitim yoluyla kişiye kazandırılması düşünülen değerler olduğu ve karakter eğitiminin de bu konuda önemli olduğunu söyleyebiliriz.

Noddings'e göre, karakter eğitimi; erdem aşılamaaya yönelik bilinçli çaba, ahlak eğitiminin en iyi bilinen formu olarak tanımlamaktadır (Akt: Çağatay, 2009). Ayrıca karakter eğitimi, sadece erdemli davranışları kazandırmayı amaçlamaz. Bunun yanında öğrencilerin karakterlerini şekillendirmeyi, aktif ve vatandaşlık ve ahlak temsilcisi bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Bunu da, doğrudan öğretim ile yapmaktadır (Can, 2008).

Karakter eğitimi; öğrencilerin, sorumluluklarını taşıyabilecekleri makul seçimler yapabilmelerine imkân sağlayan bilgi, beceri ve yeteneklerinin geliştirilmesi (Ekşi, 2003) olarak tanımlanmaktadır.

Battistich ise karakter eğitimi; okul hayatının tüm boyutlarının dikkatlice kullanılarak en uygun karakter gelişiminin sağlanması olarak tanımlamıştır (Akt: Uysal, 2008).

Karakter eğitiminin çeşitli tanımlarının yapıldığı görülmektedir. Bunlardan birini de Berkowitz ve Bier' in yapmış oldukları çalışmada belirtilen 4 tanım oluşturmaktadır:

1. Evrensel olarak paylaştığımız iyi karakterlerin öğretilmesi ve gösterilmesiyle etiği, sorumluluğu, şefkatli, yardımsever gençlerin geliştirilmeleri için okullarda oluşturulan ulusal bir harekettir.
2. Karakter eğitimi dürüstlük, kibarlık, cesaret, özgürlük eşitlik saygı ve cömertliği içeren temel insan değerleri hakkında çocukları eğitir.
3. Karakter eğitimi birey ve toplumun iyiliği için iyi karakterin gelişmesi için maksatlı çabadır.
4. Karakter eğitimi okul personelinin ve toplum üyeleriyle çocukların ve gençlerin sorumlu olması için maksatlı bir yaklaşımdır (Akt: Üstünyer, 2009).

Görüldüğü gibi toplumların kişilikli bireylere sahip olması her şeyden önce onların eğitim kurumlarında nitelikli bir karakter eğitimi almış olmalarına bağlı olduğu söylenebilir. Bu bağlamda karakter kazanımlarına en çok yer veren derslerden birinin de sosyal bilgiler dersi olduğu görülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretim programının yapısına bakıldığı zaman bu yapıyı oluşturan öğelerin; beceri, kazanım, öğrenme alanları, üniteler, değerler, kavramlar, etkinlikler, Atatürkçülük konuları, ilişkilendirmeler ve değerlendirmeler olduğu görülmektedir (MEB, 2005). Bundan dolayı araştırma ile doğrudan ilişkili olan kazanımlar ve değerler üzerinde durmak gerekmektedir.

Yazıcı ve Koca, (2008) 'ya göre Kazanım, öğrenme süreci içerisinde planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla, öğrencilerin kazanması beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerler olarak tanımlanmaktadır. Davranışçı yaklaşımla düzenlenmiş programlardaki hedeflerin yerini yeni programda kazanımlar almıştır. Bu nedenle kazanımların gerçekleşmesiyle öğrencilerin öğrenme alanında gösterdikleri gelişmeler arasında doğru orantılı bir ilişkinin olduğu ifade edilmektedir. Türkiye' de uygulanmakta olan Sosyal Bilgiler Programının en önemli öğelerinden birini de değerler oluşturmaktadır. Değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlar olarak tanımlanmıştır. Yenilenen ve araştırmaya konu olan sosyal bilgiler programında; adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik olmak üzere 19 temel değer belirlenmiştir (Yazıcı ve Koca, 2008).

Anlaşılabacağı üzere, Sosyal Bilgiler dersi sahip olduğu özellikler ve mevcut program içeriği itibarı ile önemli bir ders olarak kabul edilmektedir. İlköğretim düzeyinde 1, 2, 3. sınıflarda Hayat Bilgisi dersi ile başlayan karakter eğitimi, 4. ve 5. sınıflarda da Sosyal Bilgiler dersi ile devam etmektedir. Bu çalışmada 4. sınıflar araştırma kapsamında ele alınmıştır. Programda 4. sınıfa kadar Hayat Bilgisi dersi olduğu için, Hayat Bilgisi dersinde sahip olunan kazanımların öğrenciler için ön-şart giriş davranışları olduklarını kabul edebiliriz ve 4. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi bu kazanımların ne derece kazanıldığının ortaya çıkartılması açısından son derece önemlidir.

4. sınıfın bir diğer özelliği de, bilişsel gelişim kuramları açısından somut işlemsel dönemden, soyut işlemsel döneme geçiş dönemidir. 4. sınıfa kadar öğrencilerin öğrendikleri kavramlar somut kavramlardır. Yani çocuklar kavramları basit düzeyleri ile algılamakta ve kavramları bir durumdan diğer bir duruma geçirememektedirler. Bu bağlamda 4. Sınıf, soyut düşünme açısından kritik bir öneme sahiptir.

1.2. Problem Cümlesi

İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Karakter Eğitimi Boyutu, Burdur'da öğrenim gören 4.Sınıf Öğrencilerinin tipik performanslarına dayalı olarak ne durumdadır sorusu bu araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

1.3. Alt Problemler

İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin;

- 1) Karakter kazanımı cinsiyete göre değişmekte midir?
- 2) Okul öncesi eğitimi alıp almama durumuna göre karakter kazanımı açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 3)Babanın eğitim durumunun karakter kazanımı üzerine bir etkisi var mıdır?
- 4) Annenin eğitim durumunun karakter kazanımı üzerine bir etkisi var mıdır?
- 5) Karakter eğitimine ait her bir kazanımın ilintili olduğu hedefi yordama gücü ne düzeydedir?
- 6) Karakter yapısı üzerinde etkili olan hedeflerin değerleri ne düzeydedir?

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, Türkiye'de sosyal bilgiler öğretim programında örtük program¹ olarak uygulanan karakter eğitiminin, öğrencilerin tipik performanslarına dayalı olarak ne düzeyde kazandırılmakta olduğunu belirlemeye çalışmaktır. Bu

---

¹ Örtük program: Bir eğitim kurumunda öğrencilerin örgün eğitim dışında bilinçsiz olarak öğrendikleri inanç, değer ve tutumların tümü (Öncül, R. 2000).

bağlamda araştırmada, karakter kazanımlarının bazı değişkenlere göre ne derece etkili olduğu, öğrencilerin hangi karakter boyutlarına daha fazla önem verdikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Türkiye’de eğitim sisteminin temel amacı; 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda da belirtildiği gibi, “Atatürk ilke ve devrimlerine bağlı, düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, demokratik değerlere bağlı, yeni fikirlere açık, kişisel sorumluluk duygusuna sahip, ulusal kültürü özümsemiş, farklı kültürleri yorumlayabilen ve çağdaş uygarlığa katkıda bulunabilen, bilim ve teknoloji üretimine yatkın ve beceri düzeyi yüksek, üretken ve yaratıcı bilgi çağı insanının yetiştirilmesi” (MEB, 2005) olarak ifade edilmektedir. Bu temel amaç doğrultusunda; Sosyal Bilgiler derslerinin okullarda okutulmasındaki amaç, bireyin mensubu bulunduğu devletin istediği vatandaş tipini yetiştirmektir. Dolayısıyla bireylere verilecek sosyal bilgi, toplumun değer ve kurallarına göre şekillenir. Sosyal Bilgiler dersinin en önemli amacının, bireyi hayata hazırlamak (Yıldırım, 1996) olduğu belirtilmektedir. Bu anlamda sosyal bilgiler dersinin ve bu derste kazandırılacak karakter boyutlarının önemli olduğu söylenebilir. İşte bu araştırma, Sosyal Bilgiler derslerinde kazandırılmaya çalışılan karakter kazanımlarını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

1.5. Araştırmanın Önemi

Türkiye’deki ilköğretim programına bakıldığında, ulusal ve evrensel değerlerin hemen her derste yer aldığı fakat en çok sosyal bilgiler dersi içinde kendini gösterdiği söylenebilir. Bu nedenle Sosyal Bilgiler derslerinde kazandırılması düşünülen karakter kazanımlarının incelenmesi önemlidir.

Karakter eğitimi programları, dünyanın çeşitli ülkelerinde uygulanmasına rağmen Türkiye’ de gereken önemin verilmediği görülür. Bu açıdan Türkiye’de, okullarda daha çok örtük program içerisinde verilmek istenen değerler ve karakter eğitiminin, öğrencilere kazandırılması konusunda ne kadar etkili olduğunun belirlenmesi açısından araştırmaya ayrı bir önem katacağı umulmaktadır.

Bu araştırmanın, sosyal bilgiler öğretim programı içerisinde, öğrencilerin hangi karakter boyutlarına daha ilgili olduklarının ve karakter kazanımlarının hangi değişkenlere göre ne düzeyde gerçekleştiğinin belirlenmesi; öğrencilerin karakter gelişimi ve karakter eğitimi etkileyecek, yönlendirecek olan yönetici, öğretmen ve

ailelerin sorumlulukları konusunda farkındalık yaratacağı için ayrı bir önem kazanacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgu ve yorumların, karakter eğitimi üzerine araştırma yapmak isteyen akademisyen ve araştırmacılara yardımcı olacağı düşünülmektedir.

1.6. Sayılılar

Bu araştırmanın temel varsayımları şöyle sıralanabilir:

1. Araştırmada kullanılan ölçeğin, 4.Sınıf öğrencileri için yeterli olduğu kabul edilmiştir.
2. Araştırmaya katılan öğrencilerin, veri toplama aracında yer alan maddelere doğru cevap verdikleri varsayılmıştır.
3. Araştırmada izlenen yöntemin, çalışmanın amacına uygun olduğu varsayılmıştır.

1.7. Sınırlılıklar

1. 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Burdur il merkezindeki 23 ilköğretim okulunda öğrenim gören 4. Sınıf öğrencileri ile sınırlandırılmıştır.
2. Veri toplama aracında bulunan maddeler ile sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Doğrulayıcı faktör analizi: Doğrulayıcı faktör analizinde değişkenler arasındaki ilişkiye dair daha önce saptanan bir hipotezin ya da kuramın test edilmesi söz konusudur (Büyüköztürk, 2011)

İlköğretim: Birkaç öğretim basamağından oluşan örgün eğitim sisteminin temel bilgi ve becerileri kazandıran sekiz yıllık ilk basamağı, ilköğrenim, zorunlu öğrenim şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2012).

Yaşar, Sözer ve Gültekin (2000) ise, İlköğretimi; Bireyleri yetişkin oldukları zaman alacakları sosyal ve kültürel görevleri için hazırlayan, bu görevler için temel bilgi ve beceriler kazandıran bir eğitim basamağı olarak tanımlamaktadırlar.

Karakter: Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde karakter; bir bireyin kendine özgü yapısı, onu başkalarından ayıran temel belirti ve bireyin davranış biçimlerini belirleyen, üstün ana özellik, öz yapı, ıra, seciye şeklinde ifade edilmektedir (Türk Dil Kurumu [TDK], 2012).

Karakter Eğitimi: En genel anlamıyla örtük veya açık program aracılığıyla, yetişen yeni nesle temel insanî değerleri kazandırma, değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olma gayretinin ortak adı (Ekşi, 2003) olarak tanımlanmaktadır.

Kazanım: Eğitimde, hedefler doğrultusunda bireye kazandırmak istenilen bilgi, beceri ve tutumlardır (MEB, 2005).

Sosyal Bilgiler: Sosyal bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da teme altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresi ile etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005).

Tipik Performans Testleri: Doğru-yanlış ayrımı yapılmayan ilgi, tutum, kişilik gibi duyuşsal alana ilişkin ölçümler yapan testlerdir.Yaygın olarak bireylerin kendilerini yansıtmalarına dayanmaktadır (Doğan, 2011).

BÖLÜM II

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Bu bölümde sırasıyla; kuramsal çerçeve, karakter eğitiminin önemi, karakter eğitiminde öğretmenin rolü, karakter eğitiminde ailenin önemi, Türk eğitim sisteminde karakter eğitimi ve ilgili araştırmalar yer almaktadır.

2.1. Kuramsal Çerçeve

Sosyal bilgiler, vatandaşlık yeterlikleri kazandırmak için, sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan çalışma alanıdır. Okul programı içinde sosyal bilgiler, antropoloji arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimleri, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerin alınarak, sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma alanı oluşturulmasını hedeflemektedir. Sosyal bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağımlı dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır (National Council For Social Studies [NCSS], 1993).

Sosyal bilgilerle ilgili bir diğer kapsamlı tanımı Doğanay (2005) yapmıştır. O'na göre; sosyal bilgiler, sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içerisinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen ve beceri demokratik vatandaşlar değiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanıdır. Bu tanımla birlikte sosyal bilgilerin demokratik vatandaş yetiştirme boyutu ön plana çıkartılmış ve sosyal bilgilerin toplum ve insanla ilgili olduğu belirtilmiştir.

Öztürk (2006) ise, sosyal bilgileri; “hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla, sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştırarak kullanan bir öğretim programı” olarak tanımlamaktadır.

Bir başka tanımda da; Sosyal Bilgiler; bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi,

sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi, ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi (MEB, 2005) olarak ifade edilmektedir.

Sosyal bilgiler dersi, bireyin yaşamında karşısına çıkacak olan çeşitli sorulara en uygun cevabı verebilmesi için bireyi hayata hazırlamayı, ona hayatın içinden olaylarla bu olaylardan nasıl ders alması gerektiğini, hatırlatır ve öğretir (Sözer, 2009).

Yine başka bir tanımda Sosyal Bilgiler dersi; temel kültür öğelerini, birçok alandaki çalışmalardan sağlanan bulgulardan, disiplinler arası bir yaklaşımla oluşturulmuş bilgileri içinde bütünleştiren; ilköğretim düzeyine ve çocukların küresel algılama özelliğine uygun duruma getirilmiş bir ders (Sözer, 1998) olarak tanımlanmaktadır.

Türkiye’de sosyal bilgiler dersinin, 1968-69 öğretim yılında bütün ilkokullara, 1970-71 öğretim yılında da deneme niteliğinde ortaokullara resmen girdiği söylenebilir. Daha sonra Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Başkanlığı’ nın 9. Milli Eğitim Şurası kararları uyarınca 15.11.1974 tarih ve 459 sayılı kurul kararı ile temel eğitim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıflarda Sosyal Bilgiler dersinin okutulmasına karar verilmiştir. Böylece Sosyal Bilgiler dersi ilköğretim okullarında 1968’ den itibaren, ortaokullarda ise 1975 ten itibaren okutulmaya başlanmıştır. Bu uygulama 1985 yılına kadar devam etmiştir. Bu tarihten sonra Sosyal Bilgiler dersi ilköğretim II. Kademedeki Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi olarak verilmeye başlanmıştır. 1997-1998 öğretim sezonunda tekrar öğretim okullarında (4., 5., 6., sınıflarda) Sosyal bilgiler dersinin okutulmasına başlanmıştır. Her ne kadar “sosyal bilgiler” adıyla bir ders 1968 yılında ilk defa ilkokul programında yer almış ise de, bu tarihten daha önceleri sosyal bilgiler içeriğine yakın başka derslerde eğitim programlarında yer almıştır. Nitekim 1968 öncesinde, tarih, coğrafya, yurt bilgisi/ vatandaşlık bilgisi derslerinde sosyal bilgiler dersi içerikleri verilmeye çalışılmıştır (Safran, 2008).

Milson’ a göre sosyal bilimler öğretileri, bir ahlak ve karakter yaratmak için, uygun bir zemin oluşturmaktadır. Öğrenciler, tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji gibi dersleri öğrenirken, aynı zamanda ahlaki dersler alıp, ahlaksal ikilemleri ve karşıt düşen değerleri öğrenirler. Ayrıca, eleştirel düşünmek, karar verebilmek ve

problem çözebilmek gibi sosyal beceriler geliştirmek, öğrenciler için sosyal bilimlerin ahlaki boyutunu düşünebilecekleri bir zemin sağlamak demektir (Akt: Uçar, 2009).

Gömlüksüz ve Cüro (2011)'a göre Türkiye ve Türk milletinin geleceği açısından hayati önem taşıyan Sosyal Bilgiler dersinde belirtilen değerlere ulaşılması oldukça önemlidir. Çünkü bu değerleri benimsemiş bireyler yetiştirildiği takdirde, Sosyal Bilgiler dersinin evrensel amacı olan sorumlu insan, etkin vatandaş yetiştirme amacına ulaşılmış olunur. Bundan dolayı Sosyal Bilgiler derslerinde değer eğitime önem verilmesi gerektiğini söyleyebiliriz.

Bireyin ahlak gelişimi belli aşamaları izlemektedir. Bu aşamaların bireyin bilişsel gelişiminden bağımsız olmadığı ve ona paralel olduğu söylenebilir. Bunun için Piaget ve Kohlberg ahlak gelişimine ilişkin görüşlerini açıklamakta fayda vardır.

Piaget 'in Ahlak Gelişim Kuramı: Yapılan araştırma doğrultusunda, araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları göz önüne alınırsa; Çocuklar 10-12 yaşa kadar kuralları bilinçli olarak kullanamaz ve izleyemezler. 10-12 yaşlarda, artık çocuklar oyunu aynı kurallarla oynayabilir; kuralların oyuna yön vermek ve oyuncular arasındaki anlaşmazlıkları en aza indirmek için konulduğunu anlayabilirler. Aynı zamanda kuralların herkesin üstünde anlaşıldığı basit şeyler olduğu; bireylerin anlaşarak kuralları değiştirebileceklerini kavrayabilirler (Senemoğlu, 2010)

Kohlberg'in Ahlak Gelişim Kuramı: Kohlberg ahlak gelişim dönemlerini 3 düzey ve 6 aşamada tanımlar (Aral vd.,2001).

1. Gelenek Öncesi Düzey: Bu düzeydeki çocuk, kültür içinde kabul edilen iyi ve kötü ölçülerine göre davranır. *(i) Ceza Ve İtaat Eğilimi:* Bu aşamadaki çocuklar sadece otoriteye uyar ve cezalandırılmaktan kaçınırlar. Genel olarak olayların dış görünüşüne ve meydana gelen olayın büyüklüğüne bakarak karar verirler. *(ii) Çıkara Dayalı Alış Veriş:* Bu aşamada çocuk için doğru, kendisinin ve çevresindekilerin ihtiyaçlarının karşılanması ve somut değişime dayanan adil alış verişler yapmaktır.

2. Geleneksel Düzey: Bu düzeyde beklentilere ve toplumsal göreneklere uygun davranışlar göstermeye dayalı bir ahlak anlayışı vardır. *(iii) Kişilerarası Uyum:* Bu aşamada iyi davranış başkalarını mutlu etmektir. Benmerkezciliğin azalmasıyla çocuk olaylara başkaları açısından bakabilme özelliğini kazanır. Kendisinden

beklenen davranışı göstermenin doğru olduğu yargısındadır ve ana babası, öğretmeni ve arkadaşlarının kendisinden beklediği gibi davranırsa, onların sevgisini kazanabileceği, onlar tarafından takdir edilerek kabul göreceği düşüncesindedir. (iv) *Kanun ve Düzen Eğilimi*: Bu aşamada kişi toplumsal rolleri ve kuralları tanımlayan sistemin bakış açısını kabul eder, bireysel ilişkilerini bu sistem içindeki kurallar dâhilinde kullanır.

3. Gelenek Sonrası Düzey: Bu düzey ilkeli ahlaklık olarak da adlandırılır. Bu düzeydeki ahlak anlayışına ulaşmış olan bireyler, genelde toplumsal normlara, değerlere uygun davranışlar sergilemekle birlikte, insani değerlerle çatışan yasal düzenlemeleri sorgulayabilir. Kohlberg'in ahlak gelişiminin bu en üst düzeyine çok az insanın ulaşabildiği belirtilmektedir (v) *Sosyal Sözleşme Eğilimi*: Kanunların kullanımı ve bireysel haklar eleştireci bir şekilde incelenir. Kanunlar, sosyal düzeni korumak, temel yaşama ve özgürlük haklarını güvence altına almak için gerekli görülmektedir. (vi) *Evrinsel Ahlak İlkeleri Eğilimi*: Bu aşamada kişi ahlak ilkelerini kendisi seçip oluşturur. Bu ilkeler adalet, eşitlik gibi soyut kavramlara dayalıdır (Üstünyer, 2009).

Milson 'a göre, ahlak ve erdem sahibi bir karakter geliştirmek, yıllardır eğitimcilerin ve filozofların merakını uyandırmaktadır. Büyük çoğunluk, ahlak ve erdem sahibi bir karakter geliştirmenin eğitim ve okul hayatında can alıcı bir nokta olduğunu kabul etmekte, fakat bunu başarmanın yolları, uzun süredir devam etmekte olan bir tartışma konusudur. Sosyal bilimler eğitimcileri, demokratik bir toplumda iyi ve donanımlı birer birey yetiştirmenin en iyi yollarını aradıkları için, bu tartışmada aktif olarak rol almaktadırlar (Akt: Uçar, 2009).

Topses' e göre de karakter; kişiliğin törel (ahlaki) yanını oluşturur. Törel değerler ise, önemli ölçüde toplumsal çevrenin ürünüdür, toplumsal çevrenin bireyin öznel yapısı içinde özümleli, yapılaşması sonucu oluşur. "İyi huylu, güzel ahlaklı, açık elli" denildiğinde, toplumsal çevre, birey davranışlarına yüklenen değerler alanına girmiş olur. Bireyin karakter özelliğinden söz edildiğinde onun iyi ve kötüyle ilgili değerlerine ilişkin bir yargı vermiş olunur. Bu anlamıyla karakter, bireyin eylem ve görüşlerinde ki tutarlılığını, kararlılığını, tutum ve davranışları arasındaki uyumunu anlatan bir terim olmaktadır. Karakter kavramı, bir diğer boyutuyla içsel-psikolojik boyutuyla istenci içerir (Topses, 2003). Battistich de karakterin; tavırlardan, davranışlardan, motivasyonlardan ve özelliklerden çok daha geniş bir kavramı yansıttığını

belirtmektedir. Yine O karakteri, kişinin; sosyal, düşünsel, zihinsel ve ahlâkî anlayışının olumlu yönde gelişimi olarak tanımlamaktadır (Akt: Uysal, 2008).

Karakter, kişiye özgü davranışların bütünü olup insanın bedensel, duygusal ve zihinsel etkinliğine çevrenin verdiği değer şeklinde ele alındığı gibi kişiliğin ahlaki kısmına da denilmektedir (Aydın, 2008).

Battisitch' e göre karakter; kişinin diğer kişilerin iyiliği için, en iyisini yapmaya çalışma isteğini ve ahlâkî düşüncesini, dürüst ve sorumluluk sahibi olma gibi davranışlarını, çeşitli koşullarda etkin yaklaşımları sağlayan kişisel ve duygusal özelliklerini ve toplumsal-sosyal bağlılığını kapsar. İyi karakter, kişinin topluma olumlu değerler katabiliyor olmasını ve adil, eşit ve diğer insanlara saygılı bir demokratik yaşam biçimi sürdürmesini sağlar (Akt: Uysal, 2008).

Karakterin, bir bireyin kişiliğinin oluşmasında ve bireyin toplumdaki yaşamını düzenlemesi açısından önemli bir kavram olduğu ifade edilebilir. Bu süreçte, bireyin bahsedilen kazanımları elde etmesinde karakter eğitiminin önemli olduğunu söyleyebiliriz.

Eğitim; bireyde kişiliğin gelişmesine yardım edecek; onun gelecekteki yaşantısında başarılı, mutlu, milleti, vatani ve devleti için yararlı bir insan olmasını sağlayacak, bilgi, beceri ve davranışları kazandırma sürecidir (Erden, 2010). Aytaç' a göre toplumlar eğitim alanında sahip oldukları nitelikli, dengeli, ruh ve beden sağlığı yerinde bireyleri nispetinde toplumsal kalkınmalarını gerçekleştirirler (Aytaç, 2000). Ada ve Ünal' a göre eğitimden beklenen, bireylere bilgi ve beceri kazandırmaktan öte, toplumun yaşamasını ve kalkınmasını devam ettirebilecek, hızla değişen dünyaya uyum sağlayabilecek, çevresinde istenen değişiklikleri yapabilecek bireylerin yetiştirilmesidir (Ada ve Ünal, 2000). Eğitimle ilgili açıklamalardan yola çıkılarak eğitimin karakter ile olan ilişkisi üzerinde durulacaktır.

Ekşi (2003)' e göre karakter eğitimi, en genel anlamıyla örtük veya açık program aracılığıyla, yetişen yeni nesle temel insanî değerleri kazandırma, değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olma gayretinin ortak adıdır.

Milson ve Ekşi' e göre karakter eğitimi, yaygın olarak öğrencilerde temel etik değerleri anlama, onlara bağlılık ve bu değerlere göre davranma eğilimini geliştirme süreci olarak tanımlanmaktadır (Akt: Çağatay, 2009).

Lickona, Schaps ve Lewis, karakter eğitiminin etkili yapılabilmesi için 11 prensipten bahsetmektedir. Bunlar:

1. *Prensip*: Karakter eğitimi, iyi karakterin temeli olarak temel ahlâkî değerleri kabul edip teşvik eder.
2. *Prensip*: Karakter; düşünme, duygu ve davranışı çok yönlü ve kapsamlı tanımlar.
3. *Prensip*: Etkili karakter eğitimi, karakteri geliştirmek için okul yaşamının tüm basamaklarında; temel değerleri teşvik eden, bilinçli, inisiyatifi eline alan ve kapsamlı bir yaklaşım kullanır.
4. *Prensip*: Okul, insancıl ve şefkatli bir topluluk olmalıdır.
5. *Prensip*: Etkili karakter eğitimi, öğrencilerin ahlâk kurallarına uygun davranışlar göstermesi için imkân sağlar.
6. *Prensip*: Etkili karakter eğitimi, bütün öğrencilere saygı gösteren, onların karakterlerini geliştiren ve başarılı olmalarına yardımcı olan anlamlı ve sorgulayıcı akademik bir müfredat içerir.
7. *Prensip*: Karakter eğitimi, öğrencilerin kendi kendilerini motive etmelerini geliştirmek için büyük bir çaba sarf eder.
8. *Prensip*: Tüm okul personeli, karakter eğitimi için sorumlulukları paylaşan ve aynı temel değerlere bağlı bir öğrenme ve ahlâk topluluğu olmalıdır.
9. *Prensip*: Etkili karakter eğitimi, paylaşılmış liderliği ve karakter eğitimi girişiminin uzun vadeli desteğini teşvik eder.
10. *Prensip*: Okul, karakter eğitimi çabalarında ebeveynleri ve çevresel imkânları tam bir ortak olarak görür.
11. *Prensip*: Etkili karakter eğitimi, okul karakterini, karakter eğitimcisi olarak okul personelinin çalışmasını, öğrencilerin iyi karakteri açıkça gösterme derecelerini değerlendirir (Akt: Uysal, 2008).

2.2.1. Karakter Eğitiminin Önemi

Karslı'ya göre karakter, kişiliğin önemli bir parçası olup, kişiliğin ahlaki boyutu olarak da değerlendirilebilmektedir. Çocuğun doğru ve yanlış değerlendirmesi, hoşgörü,

adalet, yardımseverlik gibi değerlere sahip olması karakteri ile ilgilidir. Bu nedenle çocukların kişilik gelişimlerinin dikkatle ve özenle ele alınması gerekmektedir. Çocuklarının kişilik ve ahlaki gelişimleri sürecinde değerler geliştirmeleri ve değerlere saygıyı öğrenmeleri önemlidir. Değer, birey ya da toplum için nelerin istenen amaç ve nelerin bu amaçlara ulaştıran araç olduğunu tanımlayan soyut bir kavramdır. Toplumsallaşma yolu ile birey değerleri elde eder. Bu toplumsallaşma işlemi büyük ölçüde okullarda verilen eğitim yoluyla gerçekleştirilir (Çağatay, 2009). Bu değerlerin aktarılmasının, öğrencilere uygulanan karakter eğitimi programlarına önem verilerek ve karakter eğitiminin desteklenmesi ile gerçekleştirilebileceği söylenebilir.

Dünya çapında çocuklar, şiddetten, artan sosyal sorunlardan, birbirlerine ve dünyaya karşı saygı eksikliğinden etkilenmektedirler. Bu çatışmanın artış derecesi sonucu aileler ve çoğu eğitimci, eğitim sistemi içerisinde evrensel ahlak değerleri konusunda farkındalık yaratacak uygulamalar yapılması gerektiğine inanmaktadırlar (Çağatay, 2009). Türkiye’de son yıllarda artan şiddet olaylarının eğitim kurumlarına yansıdığı görülmekte ve bu durum karakter eğitime duyulan gereksinimi ortaya çıkarmaktadır. Öğrencilerin gelecekte devlet kademelerinde söz sahibi olacak olmaları ve geleceğimizi onlara emanet edeceğimiz gerçeği göz önünde bulundurulduğunda bu gençlerin karakterlerinin gelişimi ile ilgili bazı haklı endişeler akla gelmektedir. Gosset ve Harriet ’nın da belirttiği gibi karakter eğitimi; davranış, okul iklimi, okul ve sınıf içerisinde akademik başarı geliştirme konusunda ana köprüdür (Çağatay, 2009).

Lickona ’e göre karakter eğitiminin amacı; bireyleri zihnen, kalben ve davranışlarıyla iyi alışkanlıklar kazanmış olarak yetiştirmektir. Karakter eğitimi, öğrencilerde saygı ve sorumluluk geliştirmeyi kendine görev olarak görür (Akt: Akbaş, 2004).

Yine Lickona, karakter eğitiminin verilmesi sorumluluğunun sadece okullarda değil bütün toplumda olduğunu belirtmiştir. O, toplumların sorumluluklarını şu şekilde ifade etmektedir:

1. Yalnızca erdemli insanlar özgür ve demokratik hükümete destek olabilirler.
2. İyi karakter kendiliğinden biçimlenmez. Öğretim sürecine destek verilerek ve örnek öğrenme uygulamalarıyla uzun sürede gelişir.

3. Çocukta geliştirilmiş iyi karakter ilk olarak ailenin sorumluluğundadır. Sonrasında toplumun, okulun, dini kurumların ve gençlere hizmet veren diğer grupların sorumluluğunda biçimlenir.
4. Vatandaş yetiştirme ancak etkili akademik öğretim ve karakter geliştirmekle mümkün olabilir.
5. Etkili karakter eğitimi ile olumsuz öğrenci davranışları azalır, akademik başarı artar ve gençler sorumluluklarını bilen vatandaşlar olur (Akt: Akbaş, 2004).

Görüldüğü gibi burada, karakter eğitiminde toplumlara düşen sorumluluklar ifade edilmektedir. Bu sorumluluklardan bir kısmının da okullara düştüğünü söylemek mümkün görülmektedir. Bu eğitimin gerçekleştirilmesinde ise öğretmenlere önemli görevler düştüğünü dolayısıyla öğretmenin de önem kazandığını söyleyebiliriz.

2.2.2. Karakter Eğitiminde Öğretmenin Rolü

Anderson' e göre karakter eğitimi, çabuk öğrenilebilecek bir paket program değil okul hayatının bir parçasıdır. Önemli olan nokta ise, yaşa göre kaliteli karakter desteğini kimin vereceğidir. Günlük hayatta sınıflar, karakteri güçlendirerek modelleyip pozitif şekle getirebilecek yerlerden biridir ve dolayısıyla da öğretmenler karakter eğitiminin merkezini oluştururlar. Eğer eğitimciler öğrencilerin pozitif karakter davranışları göstermelerini istiyorlarsa, şu çok açıktır ki eğitim sistemi olarak değişik bir düşünce tarzı sergilemeleri öğrencilere karakterin içinde büyüme ve saygınlık kazanma şansı verecektir. Bu da eğitimcilerin karakterin temel davranışlarına (saygı, sorumluluk gibi) eğilmesiyle mümkündür. Diğer yandan, etkili öğretmenler ve okullar karakter eğitimini sınıfla sınırlı tutmak yerine toplumun içinde de sürdürmelidirler. Sağlam bir temel ancak okullar, aileler ve diğer araçların karakter eğitimi üstünde birlikte çalışmalarıyla mümkün olur (Akt: Kılınç, 2011).

Millet ve devlet açısından eğitimin geçmişte olduğu gibi bu günde önemi açık olarak görülmektedir. Türk Eğitim Tarihi açısından da eğitime bakıldığı zaman Cumhuriyet öncesi dönemde memleketi içinde bulunduğu olumsuz durumdan kurtarabilmek için çareler düşünülmüş ve bu çarenin, kurtuluşun eğitimde ve öğretilerde olduğu görüşü ortaya çıkmıştır. Bu dönemdeki önemli ve yaygın görüşlerden birisi, "Türkiye'yi kurtaracak ve yükseltecek öğretmenlerdir, eğitimidir" olmuştur (Aydın, 2009).

Goodlad 'a göre öğretmenler okullarda ahlaki değerleri öğrencilere sunan kişilerdir. Temel amacı, toplumda demokrasinin devamlılığını sağlayacak bireyler yetiştirmek olan öğretmenlerin okul sistemi içinde sorgulamaları gereken pek çok şey ortaya çıkmaktadır (Akt: Yıldırım, 2007).

Okullar, kişinin karakter gelişimi açısından büyük rol oynamaktadır. Öğretim programı içine yerleştirilen etiksel değerler, okulun program ve politikasını da belirlemektedir. Son yıllarda fark edilmiştir ki, okulun temel amacı çocuğu yalnızca akademik olarak başarılı yetiştirmek değil, iyi insan olarak da yetiştirmektir. Dolayısıyla bu anlamda öğretmenlere büyük sorumluluk düşmektedir.

Hansen' e göre sınıf içi doğal günlük yaşam –informal ortam- , öğrencinin karakter ve kişisel duruşunun ortaya çıkmasında en az formal eğitim programı kadar etkilidir. Formal eğitim programı değerlerin netleşmesi, ahlaki akıl yürütme, demokratik karar verme gibi konuları içermektedir. Bu program öğrencilere ve genel anlamda da topluma yarar sağlayabilir. Ancak öğretmenlerin öğrencileri ile kurdukları sınıf içi rutin iletişimleri öğrencilerin ahlaki değerleri edinmeleri için çok daha etkili bir kaynak oluşturabilir (Akt: Yıldırım, 2007).

Antes ve Nardini, öğretmenlerin, öğrencilerde demokratik bir karakter oluşması için yapabileceklerini şöyle sıralamaktadır:

- Öğrencilerin birbirlerinin sorumluluklarını alabilecekleri etkinlikler düzenleyebilirler. Karışık yaş grupları ile yapılan etkinliklerde büyük öğrenciler; diğerlerine yardım etmeyi, sabırlı olmayı, model olmayı öğreneceklerdir. Kişiler arası ilişkiler ve akademik başarı yükselecektir.
- Eğitimi öğrencilerin gerçek yaşantıları ile ilişkilendirilebilir ve kendi deneyimlerini ve fikirlerini aktarmalarına izin verilebilir.
- Öğrencilerin toplumla bütünleşebilecekleri ve sorumluluk hissedebilecekleri yardım faaliyetlerine katılmalarını destekleyebilirler. Örneğin, bir huzur evini ziyaret ya da çevre örgütüne gitmek öğretim programı ile bağdaştırılabilecek etkinlikler olabilir.
- Öğrencilerin, 'okul yaşamı' ve 'diğer insanlar ile nasıl iletişim kurmak gerektiği' konularında tartışmaları için ortam yaratabilirler. Öğretim programı dışı aktiviteler, ödül törenleri vb. ahlak eğitimine yönelik gerçek yaşamdan fırsatlar sunar.

- Okulda ve sınıf ortamında karar alırken öğrencilere model olabilir, karara katılımlarını sağlayabilirler.
- Öğrencinin başkalarına fikir vermesini, iletişim kurmasını ve eleştirel düşünmesini destekleyerek kendi kişiliğini oluşturmaya yardımcı olabilirler.
- Sınıfta ve okulda olan günlük olayları kullanabilirler. Örneğin oyun alanında olan kavgalar ve dalga geçmeler üzerine yapılan bir tartışma, öğrencilerin başkalarına ve onların duygularına karşı duyarlılık geliştirmelerini sağlayabilir.
- Öğrencilerin eğitim programında geçen ahlaki durumları günlük hayata uyarlayarak tartışmalarını sağlayabilirler. Tarih dersi ve savaşlarda yaşanan ahlaki ikilemler bunun için bir fırsat sağlayabilir.
- Okuma yazma etkinliklerini ahlaki ve etik düşünceyi ortaya çıkarmak için kullanabilirler.
- Öğrenme ortamını paylaşım, yardımlaşma gibi demokratik değerleri yansıtmak biçimde düzenleyebilirler. Öğretmen davranışları bu değerleri aktaran önemli bir modeldir.
- Öğrencilerin kişisel disiplin sahibi olmalarını destekleyebilirler. Disiplin yönetmeliği bu anlamda bir model oluşturabilir. Öğretmenlerin model olması, olumlu geribildirim verilmesi de önemlidir.
- Değerler, tavırlar, karakter özellikleri ve ahlaki konulara temel oluşturacak tartışma, canlandırma, analitik ve yaratıcı projeler kullanabilirler.
- Öğrencilerin sosyal iletişim becerileri geliştirmeleri için ortak öğrenme aktiviteleri kullanabilirler, geliştirebilirler.
- Ahlaki konularda ortaklığı sağlamak için aile desteği sağlayabilirler. Üzerinde anlaşılmış ortak değerler oluşturabilir; belli bir düzeyde öğrencileri de bu sürece katabilirler (Akt: Yıldırım, 2007).

Diğer yandan, Ekşi (2003), öğretmenin öğrenciler için bir model ve yol gösterici olması gerektiğini ifade etmiş ve bir öğretmen; Öğrencilere sevgi ve saygı ile muamele etmeli, adil olmalı, olumsuz davranışları uygun yollarla düzeltmeye çalışmalı, kayırcılık, alay etme, zor durumda bırakma gibi öğrencinin öz güven ve saygınlığını zedeleyecek davranışlardan kaçınmalı, öğrencilerin doğru davranışları ve ya cevaplarını onaylayarak hata yapma korkusunu azaltmalı, öğrencilerin düşüncelerini ve ilgilerini ortaya koyabilmeleri için bir ortam hazırlayıp öğrencilerin görüşlerine değer verildiği göstermelidir şeklinde ifade etmiştir.

2.2.3. Karakter Eğitiminde Ailenin Rolü

Brannon' e göre karakter gelişiminin ilk eğitimcileri anne baba ve akrabalarıdır. Aileler ilgilendiğinde, öğrenciler üzerindeki etkiler pozitiftir. Ailenin ilgilenmesi öğrencinin daha akademik başarı ödülleriyle ilgili olumlu tutumlar ve beceri yüzdesinin gelişmesiyle sonuçlanır. Aileler çocuklarının birinci ve en önemli öğretmenleridir (Akt: Üstünyer, 2009). Berkowitz ve Bier ' e göre etkili karakter eğitimi programları göstermiştir ki ailenin tam katılımı bir zorunluluktur çünkü o, öğrencinin gelişiminde derin bir etkiye sahiptir (Akt: Uysal, 2008)

Ailelerin karakter eğitiminde okul dışındaki en önemli etken olduğunu söylemek mümkündür. Ancak etkili bir karakter eğitimi için aileler okullarla birlikte çalışmalar yapmalıdır. Lickona (1991), karakter gelişimi konusunda ailelerin bilinçlendirilmesine yönelik yapılabilecekleri şöyle özetlemiştir :

Aile hayatına toplum desteğini sağlamak için;

- Ulusal bir kampanya düzenlenmesi. (Örnek bir uygulamada, birine yardım eden bir çocuğun mutluluğunu gösteren 30 saniyelik bir tanıtım, iyilik yapmayı teşvik etmek amacıyla Japonya'da televizyonda gösterilmektedir. Benzer biçimde, anne-baba olmanın sorumluluklarını, zevkli yönlerini ve çocuklara olumlu katkılarını yansıtan kısa tanıtımlar televizyonda ve diğer medyada kullanılabilir).
- Hükümet politikalarının düzenlenmesi. (Doğum sonrası izinler uzatılabilir ve bu süreçte konu ile ilgili kişiler ev ziyaretleri yapabilirler, ebeveynlik ile ilgili bilgi ve döküman sağlanabilir.)
- İl Milli Eğitim Müdürlükleri gibi yerel otoritelerin girişimleri. (Örneğin okulların önerileri doğrultusunda "eğitimde en etkili ebeveyn"ler seçilebilir).

Karakter eğitiminde okul-aile ortaklığının sağlanması için;

- Aile anketleri uygulanması (Örneğin ailelerin çocuklarında geliştirilmesini istedikleri değerlere yönelik anketler uygulanabilir.)
- Ailelerin liderlik rolü üstlenmeleri (Örneğin, okulun karakter eğitimi programının planlanmasına katılımlarının sağlanması, aile katılımı programlarının düzenlenmesi, ailelerin evde değerlere yönelik uygulamalar yapmalarının desteklenmesi amacıyla

“aile ev ödevleri” gibi etkinlikler organize edilebilir. Örneğin çocuğunuzun maruz kaldığı küçük düşürücü ya da dalga geçmeye yönelik bir durum üzerinden, o anda nasıl hissettiğini ve eğer kendisi benzer bir davranışta bulunursa karşısındakinin nasıl hissedeceğini konuşunuz.

- Okullarda aile eğitimleri organize edilmesi (Okulların uygulamakta olduğu değerleri, ailelerin evde nasıl hayata geçirebilecekleri konusunda kendi aralarında fikir alışverişinde bulunabilmeleri için okulda aile toplantıları düzenlenebilir. Ailelerin en çok bilgilendirme ihtiyacı duydukları konularda, okul binalarında aile eğitimleri yapılabilir.)
- Televizyonun olumsuz etkisinin azaltılması (az izleme konusunda iyi örnek olunması, TV izlemenin bir hak değil ayrıcalık olması, bu nedenle izinle izlenmesi, sadece belli programların izlenebilmesi, TV'nin açık olduğu saatlerin azaltılması, TV seyretmenin günlük rutine yerine özel bir durum olması)
- Okul disiplinlinin uygulanmasına aile desteğinin sağlanması (Örneğin sınıf içinde uygunsuz davranışları sürdüren öğrencinin velisinin derse girerek, bir süre öğrenci ile birlikte oturması sağlanabilir.)
- Öğrencileri destekleme konusunda veli seminerleri düzenlenmesi (Örneğin, ödev yapma konusunda ortam hazırlanması ve zaman planlaması)
- Aile problemleri yaşayan öğrencilere ve ailelere özel destek verilmesi (Örneğin ebeveynleri yeni boşanan çocukların, daha önce ebeveynleri boşanmış çocuklarla bir araya gelerek sorunlarını paylaşmaları, deneyimlerden faydalanmaları ve yalnız olmadıklarını hissetmelerini sağlanabilir. Aynı durum aileler arasında da sağlanabilir)

Diğer işbirliği ortamları için;

- Okul bülteni aracılığı ile ailelerin okulda uygulanan karakter eğitimi programı hakkında bilgilendirilmeleri
- Konu ile ilgili bir problem yaşandığında ilgililerin paylaşımını sağlayabilecek işbirlikçi ve olumlu bir okul atmosferinin oluşturulması. (Akt: Yıldırım, 2007)

Tüm bu açıklamalara bakılarak; Anne babanın, çocuğuna örnek olması onu iyi karakter sahibi bir birey olarak yetiştirmeye çalışması gereklidir. Bunun yanında, ailelerin, okuldaki karakter eğitimi programlarına katılması bu programların etkisi açısından da önemlidir. Karakter eğitimi konusunda sorumluluğun sadece okullarda ve toplumda olmadığı, ailenin de bu süreçte önemli bir faktör olduğu ifade edilebilir.

2.2.4. Türk Eğitim Sistemi'nde Karakter Eğitimi

Birçok ülkede karakter eğitim programları tüm okullarda uygulanmaktadır ve eğitim politikaları da karakter eğitimini desteklemektedir. Karakter eğitimine yardımcı olmak için çeşitli internet siteleri ve materyaller bulunmaktadır. Karakter eğitimi Türkiye'de ihtiyaç duyulan bir kavram olmasına rağmen henüz program geliştirme çalışmalarına tam anlamıyla başlanmamıştır (Çağatay, 2009).

Yüksel (2005)' e göre, Türkiye'de karakter eğitimine ait bir eğitim programı ve ders programının olduğunu söylemek zordur. Henüz kurumsal olarak yerleşmiş program geliştirme çalışmaları mevcut değildir. Fakat Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin karakter eğitimindeki değerlerle ilgili katkı sağladığı söylenebilir. Karakter eğitimi ile doğrudan ilişkili dersler; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ve içeriğinde vatandaşlık, sorumluluk gibi değerlere yer veren Sosyal Bilgiler, Vatandaşlık ve Türkçe dersleridir. Fakat bu dersler tam olarak karakter eğitiminin alternatifi sayılamaz. Bu nedenle karakter eğitimi, açık ve örtük olarak planlanmalıdır. Karakter eğitimine temel olan değerler, örtük program içerisinde kazandırılmaktadır. Değerler, okulun düzeni, kuralları, fiziksel ve psikolojik çevresi, okuldaki yönetici ve öğretmenlerin resmi olmayan veya üstü kapalı olarak öğrencilere verdikleri mesajlar örtük programı oluşturmaktadır. Bu program ile öğrencilerin toplumsal hayata, devletin ideolojisine, okulun politikalarına bağlılıklarını sağlayacak duygu, tutum, değer, alışkanlık ve beceriler kazandırılmaktadır.

2.3. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde araştırma konusuyla ilgili sırasıyla yurt dışı ve yurt içinde yapılmış olan araştırmalara yer verilmiştir.

Yurt dışında yapılmış araştırmalar;

Berkowitz ve Bier (2004), yazdıkları makalede, uzun yıllardır var olan fakat düzensiz olarak son otuz beş yıldır yapılan karakter eğitimi uygulamaları ile ilgili bilimsel bir bakış açısı geliştirmek amaçlanmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarının, uygulamacılar ve politikacılara, okul-tabanlı karakter eğitimini geliştirmeleri için yol gösterici olması amaçlanmıştır.

Chandler (2005), tarafından yapılan *The Effect of Character Education Program on Elementary Students Prosocial Competence* (Karakter Eğitimi Programının İlkokul Öğrencilerinin Toplum Yanlısı Davranış Yeterliliği Üzerindeki Etkileri) isimli doktora tezinde, beşinci sınıf öğrencilerinin toplum yanlısı davranış yeterliliğinde Karakter Eğitimi Programının etkililiğinin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin karakter eğitimine katılmaları sonucunda cinsiyet ve son test sonuçları arasında değişikler olduğu görülmüştür. Bayan öğrenciler erkek öğrencilerden hem ön testlerde hem de son testlerde yüksek puan almışlardır. Öğrencilerin etnik özellikleri ve son test puanları arasında ise istatistiksel olarak önemli bir fark bulunmamıştır.

Milson ve Mehling (2003), tarafından yapılan makalede; ilköğretim okullarındaki öğretmenlerin karakter eğitiminin etkililiğine ilişkin inanma düzeyleri incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, öğretmenlerin çoğunun karakter eğitimi konusunda yeterlilik hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu öğretmenler, karakter eğitimiyle ilgili yeterliliklerini, üniversite eğitimleri sırasında özel olarak ve inançla (dini olarak) ilgilenen bu konuya duyarlı üniversitelerde öğrenmişlerdir. Öğretmenlerin okullarda karakter eğitime ilişkin becerilerini geliştirmek için özel ve inançla ilgilenen üniversitelerin yöntemler önermesinin sonraki araştırmalar için yapılabileceği belirtilmiştir.

Richardson, Tolson, Huang ve Lee (2009), tarafından yapılan *Character Education: Lessons for Teaching Social and Emotional Competence* (Karakter Eğitimi: Sosyal ve Duygusal Yetkinlik Öğretimi Dersleri) adlı makalede bir sosyal yetenek programının, *(Başlarıyla İletişim Kurma: Sosyal ve Duygusal Yetkinlik Öğretimi Dersleri)* yetersiz olan öğrencilerin, kapsayıcı sınıflarda yetersiz olan veya yetersiz olmayan akranlarıyla sosyalleşmelerini kolaylaştıracak yetenekleri geliştirip geliştirmediklerini ortaya koymaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin sosyal yeteneklerinin programın uygulanması öncesinde değerlendirmeleri olmadığı için

öğrencilerin gelişimi sadece öğretmen algılarına göre değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin yetenek alanlarında gelişim gösterdikleri ve akranlarıyla da pozitif iletişim kurabildikleri sonucuna varılmıştır.

Yurt içinde yapılmış araştırmalar;

Ada, Baysal ve Korucu (2005), tarafından yazılan makalede, yapılandırmacılık yaklaşımına göre yeniden düzenlenen programın öğretmenlerin olumsuz davranışlara gösterdikleri tepkiler, karakter eğitimi açısından ele alınmıştır. Araştırma sonucunda sınıf öğretmenlerinin sınıf içi olumsuz davranışlara gösterdikleri tepkiler ve bu tepkilerin ne düzeyde olduğu saptanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara bağlı olarak da sınıf içi olumsuz davranışların ortadan kaldırılması için karakter eğitimine önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Akkiprik (2007), tarafından yapılan, *Genel Lise Öğretmenlerine Göre Karakter Eğitimi Yoluyla Öğrencilere Kazandırılacak Değerler* adlı doktora tez çalışmasında, karakter eğitiminde hangi değerlerin öncelikli olarak öğrencilere kazandırılması gerekliliği tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma ile öğrencilere hangi değerlerin öncelikli olarak öğretilmesi konusu öğretmenlerin cinsiyet, yaş, medeni durum, meslekteki kıdem, branş, en son mezun olunan okul, en son mezun olunan fakülte değişkenleri açısından ortaya konulmuştur. Buna göre; branş öğretmenleri başarı, hazcılık, özyönetim, uyum ve güvenlik değerlerini öğrencilere kazandırmada meslek öğretmenlerine nazaran daha önemli bulmaktadırlar, kadın öğretmenler erkek öğretmenlere nazaran özyönetim, başarı, uyum ve güvenlik değerlerini daha çok önemsemekte oldukları Eğitim fakültesi mezunu olan öğretmenlerin ise güç ve hazcılık değerlerini diğer fakültelerden mezun olan öğretmenlere göre daha önemli buldukları belirtilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin öğrencilere kazandırılmasını gerekli gördükleri değerlerin öncelik sırası; evrensellik, özdenetim, yardımseverlik, uyum, güvenlik, başarı, geleneksellik, hazcılık, uyarılma ve güç şeklinde sıralanmıştır.

Baydar (2009), tarafından yapılan *İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Belirlenen Değerlerin Kazanım Düzeyleri ve Bu Süreçte Yaşanılan Sorunların Değerlendirilmesi* isimli yüksek lisans tezinde, ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler programında belirlenen değerlere, Kohlberg'in bilişsel ahlaki gelişim kuramına göre bağlılık düzeylerinin nasıl olduğu, öğretmenlere göre öğrencilerin bu değerleri ne derece kazandıkları ve bu süreçte karşılaşılan

sorunların neler olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada öğrencilere uygulanan ahlaki ikilem formlarına göre sosyo-ekonomik düzeyin değer kazanımında farklılık yaratmadığı belirlenmiştir. Öğretmenler, öğrencilerin değer kazanımında yetersiz olduklarını ve bunun ailelerin öğrenim düzeylerinden kaynaklı olabileceğini belirtmişlerdir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre; öğrencilerin değer kazanımı Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramına göre genel olarak olması gereken düzeydedir. Ancak eğitim seviyesi yüksek olan ailelerin çocukları değerlerin kazanımında eğitim seviyesi düşük olan velilerin çocuklarına göre daha başarılı oldukları belirlenmiştir.

Çağatay(2009)'ın yaptığı, *Öğretmen Görüşlerine Göre Karakter Eğitiminde ve Karakter Gelişiminde Okulun Rolü* adlı yüksek lisans tezi araştırma sonuçlarına göre; okulun, öğrencinin karakter gelişiminde etkili olduğunu söylemiştir. Öğretmenlerin, öğrencinin karakter gelişiminde, okul içerisinde en çok etkili olan kişiler olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin sınıf içi uygulamaları ve sınıf yönetimi anlayışı da öğrencinin karakter gelişiminde etkili olduğunu ifade etmiştir. Okul yöneticilerinin öğrencinin karakter gelişiminde etkili olduğunu belirtmiştir. Karakter bileşenlerinden en çok yardımseverlik ve sorumluluğun geliştirildiğini ifade etmiştir. Öğrencilerin karakter gelişiminde Sosyal Bilgiler ve Görsel Sanatlar, Müzik ve Beden Eğitimi derslerinin önemli role sahip olduğu saptanmıştır. Ders dışı etkinliklerin, öğrencinin karakter gelişiminde önemli olmasına rağmen yeterli önem verilmediğini belirtmiştir.

Ekşi ve Milson (2003), yazdıkları makalede, karakter eğitimi yetkinlik inancı skalasının uyarlama çalışmasının sonuçlarında, öğretmenlerin karakter bozukluğuna sahip olan öğrencilere karakter eğitimi verme konusunda kendi yetenekleri hakkında kuşkuları bulunduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca bu araştırma, hizmet içi eğitim ve karakter eğitimi konferanslarının öğretmenlerin karakter eğitiminde yetkinlik duygusu üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu ve üniversiteye dayalı eğitimin öğretmenin yetkinliği konusunda hiç bir önemli teşvik içermediğini göstermiştir.

Gökçek (2007), tarafından yapılan yüksek lisans tezinde; okul öncesi eğitimi alan 5–6 yaş çocukları için hazırlanan karakter eğitimi programının etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda ailelerin karakter eğitiminin eğitim programı içinde yer alması gerektiğini ve karakter eğitiminin okul öncesi eğitiminin bir parçası olması gerektiğini düşündükleri belirtilmiştir. Aileler okul öncesi eğitiminin pozitif

karakter gelişimine yardımcı olduğunu, evde verilen karakter eğitiminin yetersiz olduğunu, okul öncesi eğitimcisinin karakter eğitimi konusunda ebeveyn kadar iyi eğitim verebileceğini belirtmiş ve karakter eğitiminin sadece aile tarafından verilmesine katılmadıklarını da ifade etmişlerdir. Uygulanan eğitim programının sonuçlarına bakıldığında ise programda yer alan tüm değerlerde olumlu davranış değişikliğinin görüldüğü ifade edilmektedir.

Keskin (2008), tarafından yapılan *Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması* konulu doktora tezinde, Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitiminin tarihsel gelişiminin ve yayınlanan son iki program temel alınarak bugünkü durumun ortaya konması amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kızların değerlere sahip olma düzeyi, erkeklerden daha yüksektir. Ailenin sosyo-ekonomik durumu arttıkça öğrencilerin değerlere yönelik puanları da artmaktadır. Her iki program da (5.sınıf düzeyinde) değerleri öğrencilere aynı düzeyde kazandırmaktadır.

Kılınç (2011), tarafından yapılan, *İlköğretim Hayat Bilgisi Öğretim Programı’nın Karakter eğitimi boyutu ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin tipik performanslarına dayalı olarak bir değerlendirmesi* adlı doktora tezinde, programda kazandırılmak istenen karakter eğitime ait on beş boyut birer hedef olarak alınmış ve bu hedeflere ait olarak da 47 kazanım ifadesine yer verilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, karakter eğitime ilişkin altı alt boyutta (Öz Saygı, Sabır, Barış, Doğruluk, Yenilik ve Vatanseverlik) bazı kazanımların hedefleri yordamadığı görülmüştür. Araştırmada İlköğretim Hayat Bilgisi Öğretim Programı’ndaki karakter eğitimi boyutunun gözden geçirilmesi önerilmiştir

Kıroğlu (2009), yaptığı yüksek lisans tezinde, karakter eğitime yapılan eleştiriler üzerinde durmuştur. Araştırma, ulusal ve uluslararası makale, kitap, tez, sempozyumlarda sunulan bildiriler, internette yayınlanan bilimsel yazılar gibi kaynakları kullanarak oluşturulan eleştirileri kapsamaktadır. Bu amaçla istenilen kapsamda bilgi toplamak için bu alandaki kitaplar, makaleler, tezler, sunular vb. kaynaklar taranarak eleştiri konuları belirlenip bu konular başlıklar halinde incelenmiştir. Araştırma, bu yaklaşımların eksiklerini sınıflandırarak ortaya koymaya çalışmıştır.

Uçar (2009), tarafından yapılan *Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlerle İlgili Kazanımlara Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi* adlı yüksek lisans tezinde, ilköğretim sosyal bilgiler programındaki değerlerle ilgili kazanımlara yönelik öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda cinsiyet ve branş değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Mevcut programda değerlerle ilgili kazanımların yeterli olup olmadığı konusunda ise, öğretmenler kazanımları yetersiz gördüklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin, değerlerle ilgili kazanımlara, programda daha çok yer verilmesini istedikleri belirtilmiştir.

Üstünyer (2009), karakter eğitimi ile ilgili eğitimcilerin görüşleri üzerine yaptığı yüksek lisans tezinde eğitimciler şu görüşlere yer vermişlerdir; Eğitimciler, karakter eğitimi ile ilgili olarak kesinlikle bir eğitim verilmesi gerektiğini, verilmesi gereken değerler olarak, milli manevi değerlerin öncelikli olarak verilmesi gerektiğini, öğretmenlerin eğitime ihtiyacı olduğunu, karakter eğitimine öğretmenler kadar idareci, okul personeli, aile ve medyanın da etkisi olduğunu, rehberlik derslerinin gerek müfredat, gerekse uygulayıcılar açısından istenen katkıyı sağlamadığını belirtmişlerdir.

Yıldırım (2007), *İlköğretim düzeyinde bir karakter eğitimi programı model önerisi ve uygulanabilirliği* üzerine yaptığı doktora tezinde, Türkiye için ilköğretim düzeyinde karakter eğitimi programı ile ilgili bir model önerisi geliştirilmesi ve geliştirilen modelin uygulanabilirliğinin ilgililerin görüşlerine göre sınanması amaçlanmıştır. Önerilen karakter eğitimi modelinin ilkeleri, yapılması, işleyişi ve örnek etkinlikleri, araştırmaya katılanlar tarafından yüksek düzeyde uygulanabilir bulunmuştur. Ayrıca, araştırmaya katılanların büyük çoğunluğunun karakter eğitimi modelinin ilköğretim okullarında uygulanmasına ihtiyaç duydukları görülmüştür. Araştırmaya katılanların Karakter Eğitimi Modelinin İlköğretim Okullarında uygulanmasına ihtiyaç duyma düzeylerine, görev değişkeni açısından bakıldığında, yöneticiler ile velilerin görüşleri arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür. Sonuç veliler grubu lehine bulunmuştur. Araştırmaya katılanların Karakter Eğitimi Modelinin İlköğretim Okullarında uygulanmasına ihtiyaç duyma düzeylerine, cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında, kadın ve erkek gruplarının görüşleri arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Sonuçların kadınlar lehine olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılanların Karakter Eğitimi Modelinin İlköğretim Okullarında uygulanmasına ihtiyaç duyma düzeylerine, buldukları illerin gelişmişlik düzeyleri açısından bakıldığında, az

gelişmiş illerde bulunanlar ile gelişmiş ve gelişmekte olan illerde bulunanlar arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür. Sonuçların gelişmiş ve gelişmekte olan iller lehine olduğu görülmüştür.

BÖLÜM III

Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma evreni, veri toplama araçları ve yöntemleri ile verilerin analizi hakkındaki bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, ilköğretim 4. sınıf programında yer alan ve karakter eğitimi ile ilgili olan kazanımlara dayalı öğretim programlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle amaca uygun olarak tarama modeli kullanılmıştır. Ayrıca araştırma modeli olarak Kılınç (2011) 'in geliştirdiği öğretim programlarının değerlendirilmesine dayalı özel bir araştırma modeli ele alınmıştır.

Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan onu uygun bir biçimde belirleyebilmektir (Karasar, 2011).

3.2. Çalışma Evreni

Araştırmada, Burdur il merkezindeki 23 ilköğretim okulu çalışma evreni olarak ele alınmış ve 931 4.sınıf öğrencisine ulaşılmıştır. Evren ulaşılabilir olduğu için, ayrıca örnekleme yoluna gidilmemiş ve doğrudan evrende bulunan öğrencilere yer verilmiştir. *Karakter Kazanımına Yönelik Tipik Performans Ölçeği (KK-TPÖ)* formu 931 öğrenciye ulaştırılmış ve 842 form geri dönmüştür. Ancak gerekli özenle yanıtlanmayan ve geri dönmeyen formlar olduğundan 716 form değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Değerlendirmeye tabi tutulan formların 326' sı (% 46) kız, 390' ı (% 54) ise erkek öğrencilere aittir.

Tablo 1

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre frekans dağılımları

Cinsiyet	N	%
Erkek	390	54,5
Kadın	326	45,5
Toplam	716	100,0

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, Kılınç (2011) tarafından geliştirilen genel güvenilirlik değeri Cronbach alfa katsayısına göre 0,92 hesaplanan *Karakter Kazanımına Yönelik Tipik Performans Ölçeği (KK-TPÖ)* kullanılmıştır. Ölçeğin birinci bölümünde öğrencilerin kişisel bilgilerini belirlemeye yönelik maddeler, ikinci bölümünde ise karakter kazanımına yönelik olarak 47 madde bulunmaktadır. Ölçek 4'lü Likert türünde derecelendirilmiş olup, olumlu maddeler için "Her Zaman" (4), "Çoğunlukla" (3), "Bazen" (2), "Hiçbir Zaman" (1) şeklinde; olumsuz maddeler için de "Hiçbir Zaman" (4), "Bazen" (3), "Çoğunlukla" (2), "Her Zaman" (1) şeklinde puanlanmıştır.

3.4. Veri Analizi

Araştırma verilerinin analizi için SPSS 15.0 ve LISREL 8.80 for Windows 7 programlarından yararlanılmıştır. SPSS 15.0 programı verilerin dağılımını belirlemek; bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi yapmak amacı ile kullanılmıştır. Veriler normal dağılım gösterdiği için analiz yöntemlerinden, cinsiyet değişkenine ve okul öncesi eğitimi alıp almama değişkenine göre öğrencilerin karakter ortalamaları arasındaki farkı belirlemek üzere bağımsız örneklem t testi, baba eğitim düzeyi ve anne eğitim düzeyi değişkenlerine göre öğrencilerin karakter ortalamaları arasındaki farkı belirlemek üzere ise ikiden fazla grup bulunduğu için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Varyans analizi parametrik bir tekniktir t testine benzer olarak, örneklerin alındığı ana kütlelerin normal dağılım gösterdiği ve aynı varyansa sahip oldukları

faraziyelerine dayanır. Farklı ana kütlelerde tek bir niteliğin etkisinin farklı olup olmadığı incelenecekse tek yönlü varyans analizi kullanılır (Kartal, 2006) ve tek yönlü varyans analizinde gruplar arasındaki varyans homojenliğini belirlemek üzere Levene test istatistiğinden yararlanılmıştır. Gruplar arasındaki varyansın homojen olduğu durumlarda farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için çoklu grup karşılaştırma testlerinden LSD kullanılmıştır. Gruplar arasındaki varyansın homojen olmadığı durumlarda ise çoklu grup karşılaştırma testlerinden Dunnett C testinin kullanımı uygun görülmüştür.

Faktöriyel geçerlik için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi, önceden seçilen faktör modelinin veriye uyumunun sağlanıp sağlanmadığını değerlendirmek için kullanılan en etkili analizdir ve bu açıdan açıklayıcı faktör analizinden ciddi bir biçimde ayrılır. Doğrulayıcı faktör analizi ölçme araçlarının geliştirilmesi, düzenlenmesi ve yeniden gözden geçirilmesi çalışmalarında çok kullanışlıdır (Floyd ve Wideman, 1995, akt.: Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). Model veri uyumunu değerlendirmek üzere analiz sonuçlarından Ki-kare değerinin serbestlik derecesine oranı, RMSEA, GFI, CFI ve NNFI değerleri dikkate alınmıştır. Uyum indisleri olarak adlandırılan bu indislerden GFI VE CFI indislerinin değerinin 0.90' dan büyük, RMSEA değerinin ise 0.08 değerinden küçük olması gerekmektedir (Yurdugül, 2007). Ki-kare değerinin serbestlik derecesine oranının 0,08'ten küçük olduğu ve GFI, CFI ve NNFI değerlerinin 0,90 değerinden büyük olduğu durumda modelin veri ile mükemmel uyum gösterdiğine karar verilmiştir. Yani bu araştırmada kurulan ve çözümlenen tüm uyum indis değerleri yeterli düzeyde bulunmuştur.

BÖLÜM IV

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, araştırmada toplanan verilerin analiz sonuçlarından elde edilen bulgular ve bulgulara yönelik yorumlar yer almaktadır.

Ayrıca, araştırma sonuçlarını güçlendirmesi ve zenginleştirmesi açısından, araştırma modelinden yararlanılan ve bu konuda çalışması bulunan Kılınç (2011) 'ın araştırma bulguları ile bu araştırmanın bazı bulguları arasında karşılaştırma yoluna gidilmiştir.

4.1. Karakter kazanımının cinsiyete göre farklılaşma durumuna ilişkin bulgular

Bu araştırma problemini test etmek için bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin bilgiler Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2.

Cinsiyete göre karakter kazanımı t testi sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S.S	s.d	T	p
Erkek	389	3,599	,031	713	2,476	,014
Kız	327	3,659	,329			

$p < 0,05$

Tablo 2 incelendiğinde, erkeklerin ortalama puanlarının 3,599, kızların ortalama puanlarının ise 3,659 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bağımsız örneklem t testi sonuçlarına göre öğrencilerin karakter kazanımları ortalamaları arasında cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu söylenebilir ($t_{(713)} = -2,476$, $p = .014$). Buna göre kızlar karakter kazanımları bakımından erkeklerden daha yüksek ortalamaya sahiptir. Araştırmanın bu bulgusunun Chandler (2005)' in ve Yıldırım (2007)'in araştırma sonuçlarıyla örtüştüğü görülmektedir. Buna göre kızların karakter kazanımında ayırt edici bir özelliğe sahip olduğu söylenebilir.

4.2. Karakter kazanımının okul öncesi eğitimi alan ve almayan öğrencilere göre farklılaşma durumuna ilişkin bulgular

İlgili araştırma probleminin çözümü için bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin bilgiler Tablo 3'de yer almaktadır.

Tablo 3.

Öğrencilerin okul öncesi eğitimi alıp almama durumlarına göre karakter kazanımları t testi sonuçları

Okul öncesi eğitimi alan	N	$\bar{X}$	S.S	s.d	T	p
Evet	567	3,632	,328	714	,908	,364
Hayır	149	3,605	,303			

Tablo 3'e göre okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin ortalama puanları 3,632; okul öncesi eğitimi almayan öğrencilerin ortalama puanları 3,605'tir. Bağımsız örneklem t testi sonuçları incelendiğinde bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($t_{(714)} = 0,908$, $p= .364$). Bu sonuca bağlı olarak bireyin okul öncesi eğitimi alıp almamasının karakter kazanımı üzerine etkisi olmadığı ifade edilebilir.

4.3. Babanın eğitim durumunun öğrencinin karakter kazanımına katkısı durumuna ilişkin bulgular

Öğrencilerin karakter kazanımlarının babanın eğitim durumu değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek amacı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin sonuçlar Tablo 4'te ve Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 4.

Baba eğitim düzeyi değişkenine ilişkin betimsel istatistikler

	<i>N</i>	$\bar{X}$	S.S.
<i>İlkokul</i>	169	3,572	,312
<i>Ortaokul</i>	111	3,543	,357
<i>Lise</i>	212	3,639	,346
<i>Üniversite</i>	224	3,699	,272
<i>Toplam</i>	716		

Tablo 4 incelendiğinde, babasının eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin karakter kazanım ortalaması en yüksektir ($\bar{X}=3,699$). Bunu lise ($\bar{X}=3,639$), ilkokul ($\bar{X}=3,572$) ve ortaokul ($\bar{X}=3,543$) eğitim düzeyi izlemektedir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5.

Baba eğitim düzeyine göre ANOVA sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	2,508	3	0,836	8,243	0,000	İlkokul- üniversite,
Gruplar İçi	72,207	712	0,101			Ortaokul- üniversite
Toplam	74,715	715				

p<0,01

Tablo 5'te görüldüğü gibi babanın eğitim düzeyine göre öğrencilerin karakter kazanımları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Buna göre gruplardan en az birinin diğerlerinden istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ifade edilebilir (F=0,836 Sd=3/712, p=0,000). Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığına ilişkin olarak

Levene testi sonuçlarına göre varyanslar homojen olmadığı için ($p < 0,05$) çoklu karşılaştırma analizlerinden Dunnett C seçilmiştir. Çoklu karşılaştırma analiz sonuçlarına göre babasının öğrenme düzeyi üniversite olan öğrenciler ile babasının öğrenme düzeyi ilkokul veya ortaokul olan öğrenciler istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna göre babanın eğitim seviyesi yükseldikçe öğrencinin karakter kazanımı da yükselmektedir. Bu sonuç Baydar (2009)'ın araştırma sonuçlarıyla da paralellik göstermektedir.

4.4. Annenin eğitim durumunun öğrencinin karakter kazanımına katkısı durumuna ilişkin bulgular

Öğrencilerin karakter kazanımlarının annenin eğitim durumu değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek amacı ile tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin sonuçlar Tablo 6'te ve Tablo 7'da yer almaktadır.

Tablo 6.

Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeylerine Göre ANOVA Betimsel İstatistik Sonuçları

	<i>N</i>	$\bar{X}$	S.S.
<i>İlkokul</i>	268	3,579	0,320
<i>Ortaokul</i>	127	3,577	0,344
<i>Lise</i>	186	3,679	0,341
<i>Üniversite</i>	135	3,692	0,254
<i>Toplam</i>	716	3,62	0,323

Tablo 6'e göre annesinin eğitim düzeyi ilkokul olan öğrencilerin ortalama puanları 3,579; annesinin öğrenme düzeyi ortaokul olan öğrencilerin ortalama puanı 3,577; annesinin eğitim düzeyi lise olan öğrencilerin ortalama puanı 3,679 ve annesinin eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin ortalama puanı 3,692'dir. Ortalama puanlar

arasında bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı ANOVA ile incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7.

Öğrencilerinin Karakter Kazanımlarının Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

<i>Varyansın Kaynağı</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>Sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
<i>Gruplararası</i>	2,079	3	0,693	6,792	,000	<i>İlkokul - Lise,</i>
<i>Guruplarıçi</i>	72,636	712	,102			<i>İlkokul – Üniv.,</i>
<i>Toplam</i>	74,715	715				<i>Ortaokul – Lise,</i> <i>Ortaokul – Üniv.</i>

Tablo 7’deki analiz sonuçları incelendiğinde gruptan en az birinin diğerlerinden istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ifade edilebilir ($F_{(3,712)} = 6,792, p=0,000$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığının test etmek için Levene testi sonucuna göre varyanslar homojen olduğu için ($p>0,05$) çoklu karşılaştırma analizlerinden LSD seçilmiştir. Çoklu karşılaştırma analiz sonuçlarına göre annesinin eğitim düzeyi üniversite olan öğrenciler ile annesinin eğitim düzeyi ilkokul veya ortaokul olan öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmektedir. Annesinin eğitim düzeyi lise olan öğrenciler ile annesinin eğitim düzeyi ilkokul veya ortaokul olan öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmektedir. Buna göre annenin eğitim seviyesi yükseldikçe öğrencilerin karakter kazanımlarında daha başarılı oldukları görülmektedir. Bu durum yine Baydar (2009)’ın araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir.

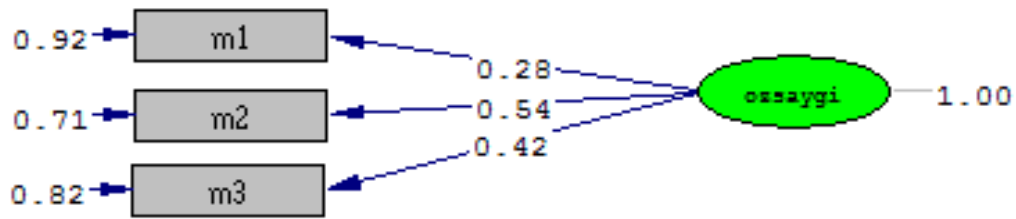
4.5. Sosyal bilgiler programında, karakter eğitimine ilişkin 15 alt boyuttaki her bir kazanımın ilintili olduğu hedefi yordama gücüne ilişkin bulgular

Özsaygı, Özgüven, Toplumsallık, Sabır, Sevgi, Hoşgörü, Saygı, Barış, Yardımseverlik, Doğruluk, Dürüstlük, Adalet, Yenilik, Vatanseverlik, Kültürel değerleri koruma ve geliştirme olmak üzere 15 boyuttan oluşmaktadır ve toplamda 46 madde bulunmaktadır. Faktöriyel geçerlik için doğrulayıcı faktör analizi

yapılmıştır. Analiz sonucunda [$\chi^2(884, n=716)= 1312,09, p<0.000, RMSEA=0,026, GFI= 0.93, CFI= 0.98, NNFI= 0.98$] model mükemmel uyum göstermiştir.

Bu araştırma; birden fazla değişkenin bir özelliğe olan etkisinin belirlendiği path analizi çalışmasıyla gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmayı, bir bütüne olan etkinin, bağımsız değişkenlerin öğrenciler tarafından yanıtlanması neticesinde değişiklik göstermesi şeklinde açıklayabiliriz. Her öğrencinin hemen hemen aynı şeyi düşündüğü ve yanıtladığı durumlarda farklılaşma ve ilişkiden söz etmek yanlış olur. Öğrenciler arasındaki düşünce farklılığı ne kadar çok olursa, bütüne olan etki üzerine yapılacak yorumun güvenilirliği artar.

Bu aşamada, araştırma kapsamında ele alınan on beş hedefin ilgili kırk altı kazanımla olan bağıntılarının incelenmesine yer verilmiştir.

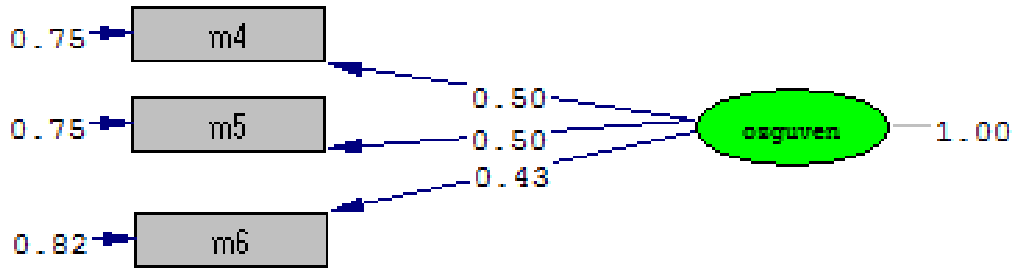
Şekil-1: Öz saygı boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.

Şekil-1’de “öz saygı” boyutundaki kazanımların yordamsal düzeylerine bakıldığında; “Hata yapabileceğimi kabul ederim” (Faktör yükü=0,28; $P \leq 0,05$), “Kendimi olduğum gibi görür ve başkalarına benzemeye çalışmam” (Faktör yükü=0,54; $P \leq 0,05$) ve “Kendimin değerli olduğuna inanırım” (Faktör yükü=0,42; $P \leq 0,05$) şeklinde bir sıralama karşımıza çıkmaktadır.

Buna göre; öz saygı boyutunu en çok yordayan öğrenme çıktısının “Kendimi olduğum gibi görür ve başkalarına benzemeye çalışmam” kazanımı olduğu ve bunu da “Kendimin değerli olduğuna inanırım” kazanımının izlediği saptanmıştır. “Hata yapabileceğimi kabul ederim” kazanımı ise en düşük faktör yüküne sahiptir.

Öğrencilerin % 92 ‘si “Hata yapabileceğimi kabul ederim” maddesine aynı cevabı verdiği için bu maddenin faktör yükü düşük çıkmıştır. Öğrencilerin verdiği cevaplar arasında farklılaşma olmaması, bu maddenin özsaygı boyutunu etkileme gücünü düşürmektedir.

Özsaygı boyutuyla ilgili olarak İlköğretim Sosyal Bilgiler 4. Sınıf ders kitabında, öğrencilere her bireyin bir diğerinden farklı olduğu vurgulanarak, kendi farklılıklarını kabul etmek ve bu farklılığın bilincinde olmak gerektiği anlatılarak kişinin kendine saygı duyması gerektiği vurgulanmış.

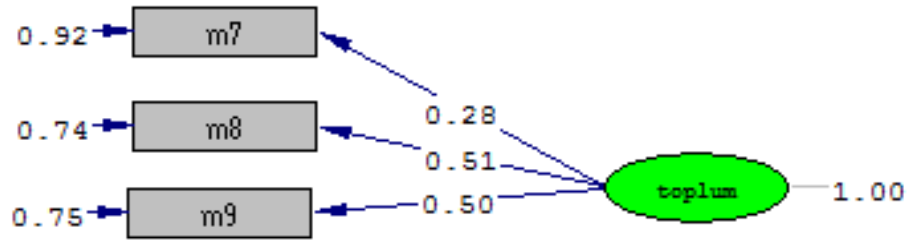

Şekil-2: Öz güven boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.

Şekil-2'de "öz güven" boyutundaki kazanımların yordamsal düzeylerine bakıldığında; "Haksızlığa uğradığımda sebebini sorgulamaktan çekinmem" (Faktör yükü=0,50; $P \leq 0,05$) ve "Beni ilgilendiren konularda kendi düşüncelerimi söylerim" (Faktör yükü=0,50; $P \leq 0,05$) kazanımlarının en yüksek ve eşit faktör yüklerine sahip olduğu görülmektedir. Bu kazanımları izleyen "Doğru bulmadığım, kabul etmediğim bir durumda hayır derim" kazanımı ise (Faktör yükü=0,43; $P \leq 0,05$) son sırada yer almıştır.

Buna göre; öz güven boyutunu en çok yordayan öğrenme çıktılarının "Haksızlığa uğradığımda sebebini sorgulamaktan çekinmem" ve "Beni ilgilendiren konularda kendi düşüncelerimi söylerim." kazanımları olduğu söylenebilir. Kılınç (2011) 'ın araştırmasında "Doğru bulmadığım, kabul etmediğim bir durumda hayır derim" kazanımı en yüksek faktör yüküne sahiptir. Bu sonuç, Kılınç (2011) tarafından yapılan araştırma sonuçlarıyla çelişmektedir. Bu çelişki; ölçeğin yapıldığı bölgenin farklılığından, ekonomik durum vb. farklılıklardan kaynaklanmış olabilir.

Özgüven boyutuyla ilgili olarak İlköğretim Sosyal Bilgiler 4. Sınıf ders kitabında, öğrencilere bireysel farklılıklar anlatılmış her bireyin bir diğerinden farklı olduğu ve bu farklılığın bilincinde olmak gerektiği vurgulanmıştır.

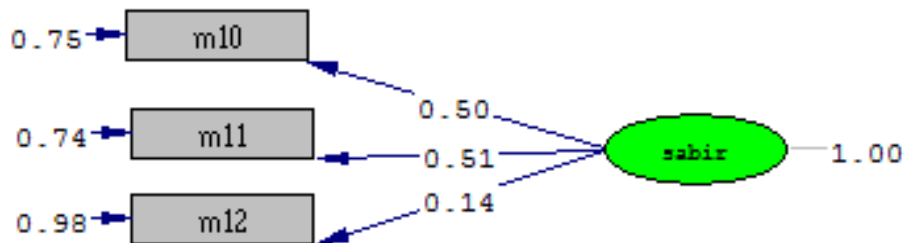

Şekil-3: Toplumsallık boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.

Şekil-3'te "toplumsallık" boyutundaki kazanımların yordamsal düzeylerine bakıldığında; en yüksek faktör yüküne sahip ve toplumsallık boyutunu en iyi yordayan kazanımların sırasıyla; "Birlikte yaşayabilmek için kuralların gerekli olduğuna inanırım" (Faktör yükü=0,51; $P \leq 0,05$) ve "Kurallara uymamın bana ne fayda sağlayacağını bilirim." (Faktör yükü=0,50; $P \leq 0,05$) şeklinde olduğu belirtilebilir. "Görgü kurallarına uyarım" (Faktör yükü=0,28; $P \leq 0,05$) kazanımının ise toplumsallık boyutuna etkisinin düşük olduğu söylenebilir. Öğrencilerin % 92 'si "Görgü kurallarına uyarım" kazanımına aynı cevabı vermiş ve farklılık görülmediği için bu değişkenin bütüne etkisi de düşük çıkmıştır. Yani bu maddenin toplumsallık boyutunu yordama gücü zayıftır şeklinde yorum yapılabilir.

Buna göre; toplumsallık boyutunu en çok yordayan öğrenme çıktılarının; "Birlikte yaşayabilmek için kuralların gerekli olduğuna inanırım" ve "Kurallara uymamın bana ne fayda sağlayacağını bilirim" kazanımı olduğu görülmektedir. "Görgü kurallarına uyarım" kazanımının ise yordama gücü düşüktür.

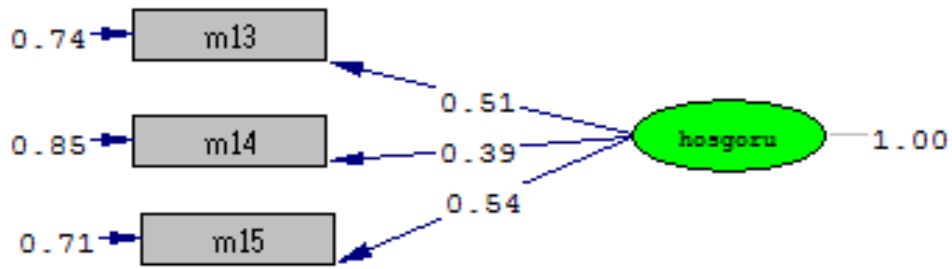
Toplumsallık boyutuyla ilgili olarak İlköğretim Sosyal Bilgiler 4. Sınıf ders kitabında ;bu boyutun kazandırılmasına yönelik, öğrencilerin huzurevine gitmeleri ve yaşlıları ziyaret etmelerini anlatan bir metin verilmiş ve bu ziyaretin önemine değinilmiştir. Bu konunun bireyin toplumun bir üyesi haline gelme sürecinde önemli olduğu söylenebilir.

Şekil-4: Sabır boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.

Şekil-4'te "sabır" boyutundaki kazanımların yordama düzeylerine bakıldığında; "Ailemin durumu uygun değilse, isteğimi erteleyebilirim" (Faktör yükü=0,51; $P \leq 0,05$) ve "Yapılan konuşmaları sonuna kadar dinlerim" (Faktör yükü=0,50; $P \leq 0,05$) olduğu görülmüştür. Bununla birlikte "Sinirlendiğimde öfkemi kontrol ederim" (Faktör yükü=0,14; $P \leq 0,05$) tipik performansının ise en düşük faktör yüküne sahip olduğu söylenebilir. "Sinirlendiğimde öfkemi kontrol ederim" (Faktör yükü=0,14; $P \leq 0,05$) tipik performansının en düşük faktör yüküne sahip olmasına bağlı yapılacak yorum; sabır boyutunun belirlenmesinde, "Sinirlendiğimde öfkemi kontrol ederim" maddesi, ölçme işlemine katılan öğrencilerin %98 i tarafından aynı yanıtla yanıtlanması neticesinde, bu maddenin bütüne olan etkisini düşürmüştür ve dolayısıyla bu madde anlamlı bir etkileme gücüne sahip değildir.

Öğrencilerin verdiği cevaplardaki farklılaşma, güvenilirliği yani yordamayı verir. Öğrencilerde benzer örüntüler yani yanıtlar varsa boyut hakkında yorum yapmayı engeller. Burda da öğrencilerin hemen hepsi sinirlendiğinde öfkemi kontrol ederim dediği için sabırla ilgili bir değişken olma özelliğinin düşük olduğu gözlenmiştir.

Şekil-5: Hoşgörü boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.

Şekil-5'te "hoşgörü" boyutundaki kazanımların yordamsal düzeylerine bakıldığında; "Her insanın değerli olduğuna inanırım" (Faktör yükü=0,54; $P \leq 0,05$), "İnsanların hata yapabileceklerini ve bunun da doğal olduğunu kabul ederim" (Faktör yükü=0,51; $P \leq 0,05$) ve "İnsanların birbirinden farklı olduğunu ve bunun da bir zenginlik olduğunu kabul ederim" (Faktör yükü=0,39; $P \leq 0,05$) kazanımlarının "hoşgörü" boyutunu yordama etkisi görülmektedir.

Buna göre; hoşgörü boyutunu en çok yordayan maddelerin sırasıyla "Her insanın değerli olduğuna inanırım" kazanımı, "İnsanların hata yapabileceklerini ve bunun da doğal olduğunu kabul ederim" ve "İnsanların birbirinden farklı olduğunu ve zenginlik olduğunu kabul ederim" kazanımlarının izlediği saptanmıştır.

Hoşgörü boyutuyla ilgili olarak İlköğretim Sosyal Bilgiler 4. Sınıf ders kitabında hoşgörü tanımı yapılmış, Mevlana tanıtılmış ve sözleriyle hoşgörülü bir insan olduğu vurgulanmaya çalışılmıştır. Ayrıca UNESCO'nun "Hoşgörüye Dair İlkeler Bildirgesi" de konu içerisinde aşağıdaki şekilde verilmiştir:

Hoşgörü; dünyamızdaki kültürlerin çeşitliliğini ve ifade biçimlerini kabul etmek, saygıyla karşılamak ve bunların değerini bilmektir.

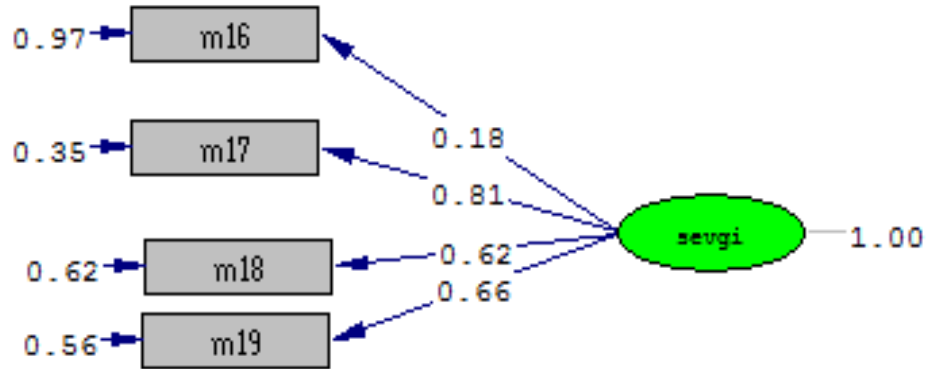
Hoşgörü bilgiyle ve açıklıkla beslenir.

Hoşgörü, düşünce, vicdan ve inanç özgürlüğünün sağlanmasıyla gelişir. Çünkü hoşgörü, çeşitlilik içindeki uyumdur.

Hoşgörü, kişinin kendi inançlarına bağlı olmakta özgür olması ve başkalarının da kendilerine ait inançlara bağlı olduğunu kabul etmesi demektir.

Hoşgörü; görünüşü, konuşması, davranışı ve değerleri farklı olan insanların barış içinde yaşama hakkına sahip oldukları gerçeğini kabul etmek demektir.

Hoşgörü, kişilerin görüşlerini zorla başkalarına kabul ettirmemesi demektir. (Ataman, 2007)

Şekil-6: Sevgi boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.

Şekil-6'da "sevgi" boyutundaki kazanımların yordama düzeylerine bakıldığında; "Ülkemi severim" (Faktör yükü=0,81; $P \leq 0,05$), "Doğayı severim" (Faktör yükü=0,66; $P \leq 0,05$), "İnsanları severim" (Faktör yükü=0,62; $P \leq 0,05$) ve "Ailemi severim" (Faktör yükü=0,18; $P \leq 0,05$) şeklinde olduğu görülmektedir.

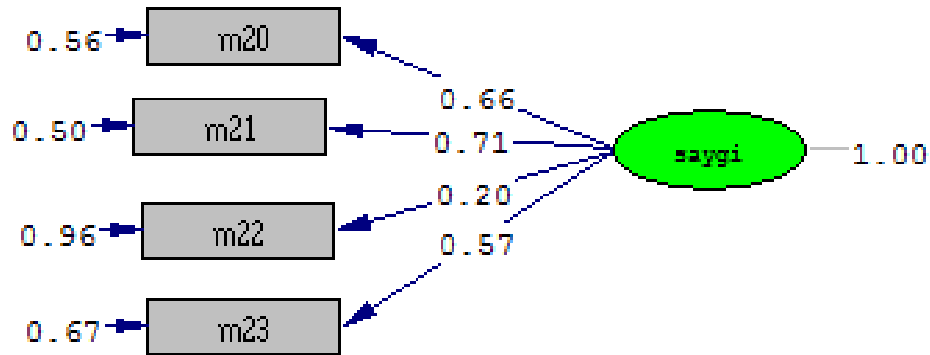

Buna göre; “sevgi” boyutunu en çok yordayan öğrenme çıktısının “Ülkemi severim” kazanımı olduğu, bunu da sırasıyla “Doğayı severim”, “İnsanları severim” ve “Ailemi severim” kazanımlarının izlediği saptanmıştır.

“Ailemi severim” (Faktör yükü=0,18; $P \leq 0,05$) tipik performansının ise en düşük faktör yüküne sahip olmasına bağlı yapılacak yorum; sevgi boyutunun belirlenmesinde aile sevgisinin ölçme işlemine katılan öğrencilerin %97 si tarafından aynı yanıtla yanıtlanması neticesinde anlamlı bir etkileme gücüne sahip olmadığıdır. Yani öğrencilerin büyük çoğunluğu aynı cevap verdiği ve farklılaşma olmadığı için bu maddenin sevgi boyutunu yordama gücünden söz edemeyiz.

Bu araştırma bulgularının, Kılınç (2011) tarafından yapılan araştırma sonuçlarından, sadece “Ülkemi severim” kazanımında örtüştüğü diğer kazanımlarda ise farklılık gösterdiği söylenebilir. Bu durumun bölgesel farklılıklardan kaynaklandığı düşünülebilir.

Sevgi boyutuyla ilgili olarak İlköğretim Sosyal Bilgiler 4. Sınıf ders kitabında, hemen hemen her ünite de konu içerisinde sevgi duygusu vurgulanmış ve bu duygu öğrencilere aşılanmaya çalışılmıştır.

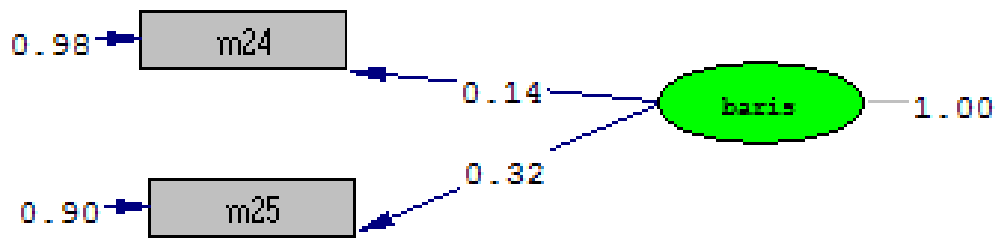
Şekil-7: Saygi boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.

Şekil-7’de “saygi” boyutundaki kazanımların yordama düzeylerine bakıldığında sırasıyla; “Aileme saygi duyarım” (Faktör yükü=0,71; $P \leq 0,05$), “Kendime saygi duyarım” (Faktör yükü=0,66; $P \leq 0,05$), “Millî ve manevî değerlere saygi duyarım” (Faktör yükü=0,57; $P \leq 0,05$) ve “Çevremdeki insanlara saygi duyarım” (Faktör yükü=0,20; $P \leq 0,05$), kazanımı tipik performansının “saygi” boyutunu yordadığı görülmektedir.

“Çevremdeki insanlara saygi duyarım” (Faktör yükü=0,20; $P \leq 0,05$), kazanımının en düşük faktör yüküne sahip olması, yine öğrencilerin büyük kısmının bu maddeye

benzer şekilde cevap verdiğinin göstergesidir. Dolayısıyla bu kazanımın bütüne olan etkisi de düşük çıkmıştır. Yani bu maddenin saygı boyutunu yordama gücünden söz edilemez.

Saygı boyutuyla ilgili olarak İlköğretim Sosyal Bilgiler 4. Sınıf ders kitabında, duygu ve düşüncelere saygı başlığı altında saygı kavramı üzerinde durulmuş, insanların düşüncelerinde ve seçimlerinde özgür olmaları ve buna saygı duymak gerektiği metin içinde aktarılmıştır.

Şekil-8: Barış boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.

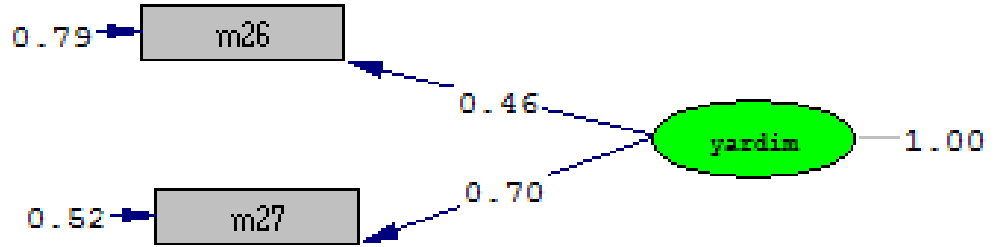
Şekil-8'de "barış" boyutunda yer alan kazanımların yordamsal düzeylerine bakıldığında sırasıyla; "Dargınları barıştırmak için dinî bayramların önemli bir fırsat olduğuna inanırım" (Faktör yükü=0,32; $P \leq 0,05$) ve "Sorunların şiddet kullanılarak çözüleceğine inanırım" (Faktör yükü=0,14; $P \leq 0,05$) kazanımlarının "barış" boyutunu yordama gücü görülmektedir.

"Dargınları barıştırmak için dinî bayramların önemli bir fırsat olduğuna inanırım" (Faktör yükü=0,32; $P \leq 0,05$) tipik performansının, en düşük faktör yüküne sahip olmasına bağlı yapılacak yorum, barış boyutunun belirlenmesinde Dargınları barıştırmak için dinî bayramların önemli bir fırsat olduğuna inanmanın ölçme işlemine katılan öğrencilerin %98 i tarafından benzer biçimde yanıtlanması neticesinde anlamlı bir etkileme gücüne sahip olmadığıdır.

Bu araştırma sonuçlarını, Kılınç (2011) tarafından yapılan araştırma bulgularıyla karşılaştırdığımızda, "Dargınları barıştırmak için dinî bayramların önemli bir fırsat olduğuna inanırım" kazanımının örtüşmediği görülmekteyken, "Sorunların şiddet kullanılarak çözüleceğine inanırım" kazanımının örtüştüğü görülmektedir.

Barış boyutuyla ilgili olarak İlköğretim Sosyal Bilgiler 4. Sınıf ders kitabında, Atatürk ve Milli Mücadele konu başlığı altında birlik ve beraberlikten bahsedilmiş, Atatürk 'ün

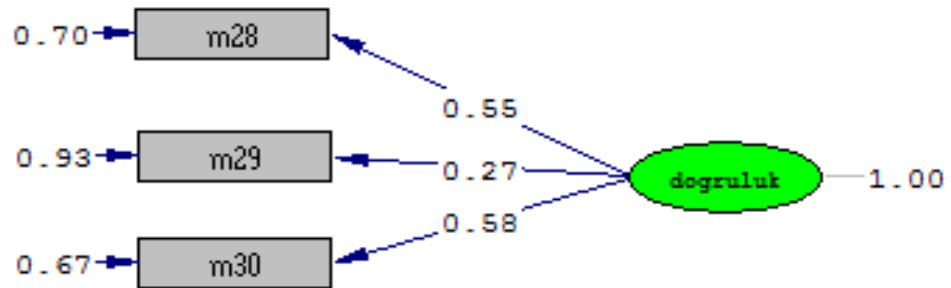
barış yanlısı olması vurgulanmış, birleştiriciliği üzerinde durulmuş ve dolayısıyla barış kavramı öğrencilere bu şekilde aktarılmaya çalışılmıştır.

Şekil-9: Yardımseverlik boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.

Şekil-9'da “yardımseverlik” boyutunda yer alan kazanımların yordamsal düzeylerine bakıldığında; “Aileme yardım etmek hoşuma gider” (Faktör yükü=0,70; $P>0,05$) kazanımı ile “İhtiyacı olanlara yardım etmekten mutluluk duyarım” (Faktör yükü=0,46; $P\leq 0,05$) şeklinde olduğu görülmektedir.

Buna göre; yardımseverlik boyutunu yordama gücü sırasıyla; “Aileme yardım etmek hoşuma gider” ve “İhtiyacı olana yardım etmekten mutluluk duyarım” şeklindedir.

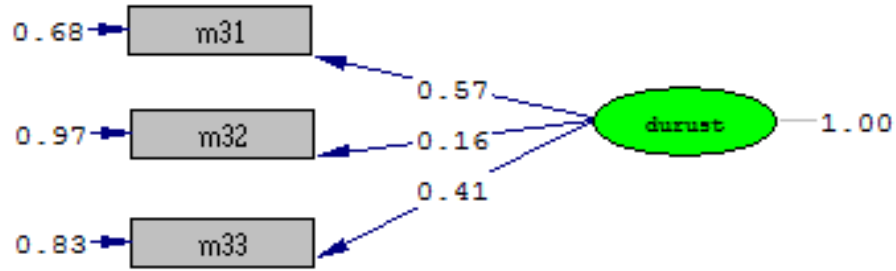

Şekil-10: Doğruluk boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.

Şekil-10'da “doğruluk” boyutunda yer alan kazanımların yordamsal düzeylerine bakıldığında; “Yaptığım yanlış davranışların farkına varırım” (Faktör yükü=0,58; $P\leq 0,05$), “Okulda arkadaşlarımın yaptığı davranışların doğru olup olmadığını ayırt ederim” (Faktör yükü=0,55; $P\leq 0,05$) ve “Düşüncelerimi açıkça söylerim” (Faktör yükü=0,27; $P\leq 0,05$) şeklinde olduğu söylenebilir.

Buna göre; doğruluk boyutunu yordama gücüne göre sırasıyla; “Yaptığım yanlış davranışların farkına varırım”, “Okulda arkadaşlarımın yaptığı davranışların doğru olup olmadığını ayırt ederim” ve “Düşüncelerimi açıkça söylerim” kazanımlarının

izlediği saptanmıştır. “Düşüncelerimi açıkça söylerim” (Faktör yükü=0,27; $P \leq 0,05$) kazanımını öğrencilerin %93 ü aynı yanıtladığı için doğruluk boyutunu yordama gücü düşüktür ve bu maddenin bütüne olan etkisi azdır.

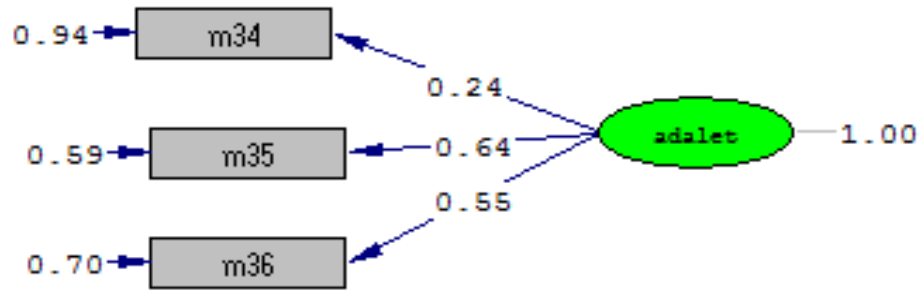
Şekil-11: Dürüstlük boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.

Şekil-11’de “dürüstlük” boyutunda yer alan kazanımların yordamsal düzeylerine bakıldığında; “İhtiyaç, istek ve görüşlerimi açıkça ifade ederim” (Faktör yükü=0,57; $P \leq 0,05$), “İnsanları tanımadan onlar hakkında yorum yapmam” (Faktör yükü=0,41; $P \leq 0,05$) ve “Yalan söyleyenlerden nefret ederim” (Faktör yükü=0,16; $P \leq 0,05$) şeklinde olduğu görülmektedir.

Buna göre; dürüstlük boyutunu yordama gücü en yüksek öğrenme çıktısının “İhtiyaç, istek ve görüşlerimi açıkça ifade ederim” kazanımı olduğunu söyleyebiliriz ve bunu da sırasıyla “İnsanları tanımadan onlar hakkında yorum yapmam” kazanımı ile “Yalan söyleyenlerden nefret ederim” kazanımının izlediği saptanmıştır.

“Yalan söyleyenlerden nefret ederim” (Faktör yükü=0,16; $P \leq 0,05$) tipik performansının en düşük faktör yüküne sahip olmasına bağlı olarak yapılacak yorum, dürüstlük boyutunun belirlenmesinde İnsanları tanımadan onlar hakkında yorum yapmamanın ölçme işlemine katılan öğrencilerin %97 si tarafından benzer biçimde yanıtlanması neticesinde anlamlı bir etkileme gücüne sahip olmadığıdır.

Bu bulguların, Kılınç (2011) tarafından yapılan araştırma sonuçlarıyla örtüşmediği görülmektedir. Kılınç ‘ın dürüstlük boyutuyla ilgili bulgularına bakıldığında sırasıyla; “İnsanları tanımadan onlar hakkında yorum yapmam.” (Faktör yükü=0,72; $P \leq 0,05$) ve “İhtiyaç, istek ve görüşlerimi açıkça ifade ederim.” (Faktör yükü=0,53; $P \leq 0,05$), “Yalan söyleyenlerden nefret ederim.” (Faktör yükü=0,30; $P \leq 0,05$) şeklinde olduğu görülmektedir. Ancak her iki araştırma sonucunda da “Yalan söyleyenlerden nefret ederim” ifadesi en düşük faktör yüküne sahiptir.

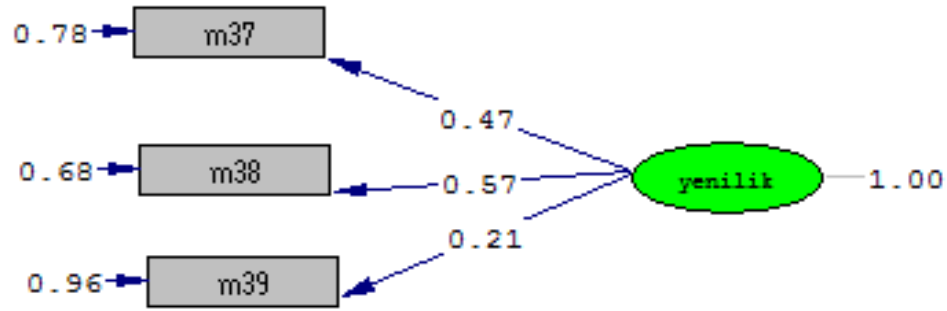

Şekil-12: Adalet boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.

Şekil-12’de “adalet” boyutunda yer alan kazanımların yordamsal düzeylerine bakıldığında; “Kuralların herkese eşit uygulanması gerektiğine inanırım.” (Faktör yükü=0,64 $P\leq 0,05$), “Kazanmanın ve kaybetmenin doğal olduğuna inanırım.” (Faktör yükü=0,55; $P\leq 0,05$) ve “Futbol maçında hakem olsam kendi arkadaşlarımı kayırmam.” (Faktör yükü=0,24; $P\leq 0,05$) şeklinde olduğu görülmektedir.

Buna göre; adalet boyutunu yordama gücüne göre sırasıyla; “Kuralların herkese eşit uygulanması gerektiğine inanırım.” “Kazanmanın ve kaybetmenin doğal olduğuna inanırım.” kazanımı ile “Futbol maçında hakem olsam kendi arkadaşımı kayırmam.” kazanımlarının izlediği saptanmıştır. “Futbol maçında hakem olsam kendi arkadaşlarımı kayırmam.” (Faktör yükü=0,24; $P\leq 0,05$) maddesinin faktör yükünün düşük çıkması öğrencilerin bu maddeye verdikleri cevaplardaki benzerlikten kaynaklanmakta ve adalet boyutuna yönelik etkileme gücünü düşürmektedir. Etkileme gücü düşük olduğundan dolayı faktör yükü, yani yordama gücü de düşük gözükmektedir.

Doğruluk, Dürüstlük ve Adalet kavramlarından yoğun olarak İlköğretim Sosyal Bilgiler 4. Sınıf ders kitabında, bilinçli tüketici olalım konu başlığı altında bahsedilmiştir. Konu başlıkları altında, ihtiyaçların gereksiz kullanımından kaçınmak gerektiği, tasarruf etmenin önemi, ürün sözleşmesi yapma, garanti belgesi, ürünlerle ilgili yasalar, ürün şikayeti ve hakkını arama üzerinde durulmuş ve öğrencilere yol gösterici örnekler verilmiştir.

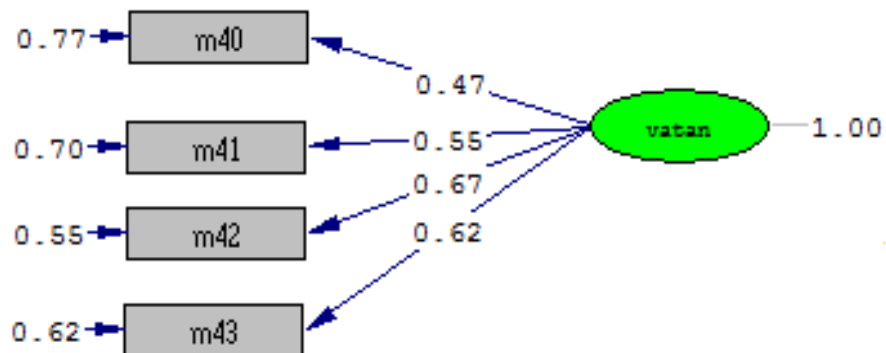

Şekil-13: Yeniliğe açıklık boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.

Şekil-13'te "yeniliğe açıklık" boyutunda yer alan kazanımların yordamsal düzeylerine bakıldığında; "Yenilikleri denemekten zevk alırım" (Faktör yükü=0,57; $P \leq 0,05$), "Merak ettiğim bir deneyi laboratuvarında yapmayı çok isterim" (Faktör yükü=0,47; $P \leq 0,05$) ve "Arkadaşlarımla tuhaf karşılayacağı giysiyi giymekten çekinirim" (Faktör yükü= 0,21; $P \leq 0,05$) olduğu görülmüştür.

"Arkadaşlarımla tuhaf karşılayacağı giysiyi giymekten çekinirim" (Faktör yükü= 0,21; $P \leq 0,05$) maddesinin en düşük faktör yüküne sahip olması, ölçme işlemine katılan öğrencilerin %96'sının bu maddeyi aynı cevaplandırması ve dolayısıyla bu boyuta olan etkisinin düşük çıkmasıyla açıklanabilir.

Buna göre; yeniliğe açıklık boyutunu sırasıyla; "Yenilikleri denemekten zevk alırım", "Merak ettiğim bir deneyi laboratuvarında yapmayı çok isterim" ve "Arkadaşlarımla tuhaf karşılayacağı giysiyi giymekten çekinirim" kazanımlarının izlediği sıradır.

Şekil-14: Vatanseverlik boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.

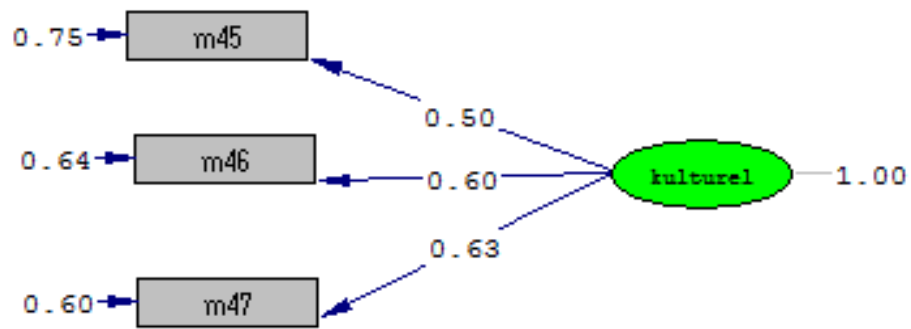
Şekil-14'te "vatanseverlik" boyutunda yer alan kazanımların yordamsal düzeylerine bakıldığında; "Ülkemizin bölünmez bir bütün olduğunun farkındayım" (Faktör

yükü=0,67; $P \leq 0,05$), “Bayrağımıza ve istiklâl marşımıza saygı duyarım” (Faktör yükü=0,62; $P \leq 0,05$), “Bir mazeretim yoksa millî bayramlara coşkuyla katılırım” (Faktör yükü=0,55; $P \leq 0,05$) ve “Vatan için gerektiğinde canımı feda ederim” (Faktör yükü=0,47; $P \leq 0,05$) olduğu görülmüştür.

Buna göre; vatanseverlik boyutunu yordama gücüne göre sırasıyla; “Ülkemizin bölünmez bir bütün olduğunun farkındayım”, “Bayrağımıza ve istiklâl marşımıza saygı duyarım”, “Bir mazeretim yoksa millî bayramlara coşkuyla katılırım” ve “Bir mazeretim yoksa millî bayramlara coşkuyla katılırım” kazanımlarının izlediği saptanmıştır.

Bu bulgular, Kılınç (2011) tarafından yapılan araştırmanın bulgularıyla paralellik göstermemektedir. Kılınç’ın vatanseverlik ile ilgili bulgularına baktığımızda “Vatan için gerektiğinde canımı feda ederim.” (Faktör yükü=0,49; $P \leq 0,05$), “Bayrağımıza ve istiklâl marşımıza saygı duyarım.” (Faktör yükü=0,35; $P \leq 0,05$) ve “Bir mazeretim yoksa millî bayramlara coşkuyla katılırım.” (Faktör yükü=0,31; $P \leq 0,05$) olduğu görülmüştür. “Ülkemizin bölünmez bir bütün olduğunun farkındayım.” (Faktör yükü=0,16; $P > 0,05$) şeklinde olduğu görülmektedir.

Vatanseverlik kavramı, İlköğretim Sosyal Bilgiler 4. Sınıf ders kitabında, Atatürk’ün de bulunduğu çeşitli savaşlardan bahsedilirken kahramanlıklar anlatılmış, Atatürk ‘ün vatanla ilgili önemli sözlerine yer verilmiş ve vatan sevgisi işlenmiştir.

Şekil-15: Kültürel değerleri koruma ve geliştirme boyutuna yönelik kazanımların yordamsal düzeyleri.

Şekil-15'te “kültürel değerleri koruma ve geliştirme” boyutunda yer alan kazanımların yordamsal düzeylerine bakıldığında; “Müzeler ve tarihî yerlerin kültürel

değerlerimizin tanıtımında önemli yerler olduğuna inanırım” (Faktör yükü=0,63; $P \leq 0,05$), “Cumhuriyetimizi korumak, güçlendirmek ve geliştirmek için çaba gösteririm” (Faktör yükü=0,60; $P > 0,05$) ve “Bizi başka milletlerden ayıran gelenek ve göreneklerimizin yaşatılması gerektiğine inanırım” (Faktör yükü=0,50; $P \leq 0,05$) şeklinde olduğu görülmektedir.

Buna göre; kültürel değerleri koruma ve geliştirme boyutunu yordama gücüne göre sırasıyla; “Müzeler ve tarihî yerlerin kültürel değerlerimizin tanıtımında önemli yerler olduğuna inanırım”, “Cumhuriyetimizi korumak, güçlendirmek ve geliştirmek için çaba gösteririm” ve “Bizi başka milletlerden ayıran gelenek ve göreneklerimizin yaşatılması gerektiğine inanırım.” kazanımlarının izledikleri saptanmıştır

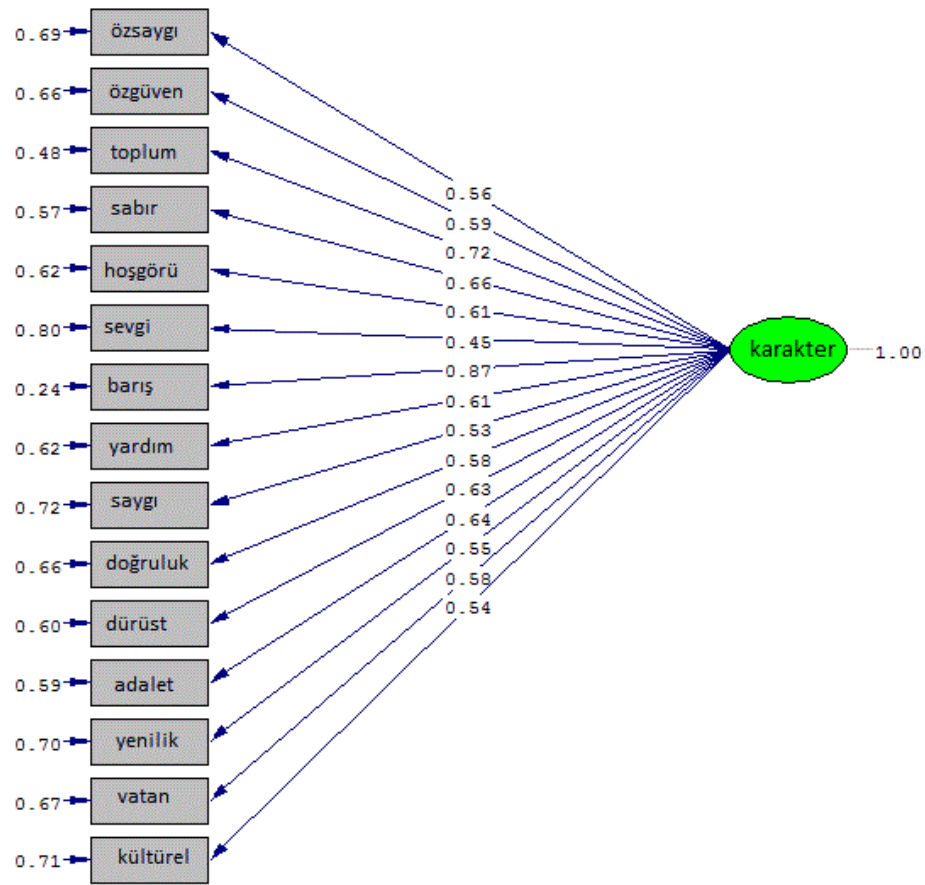
Kültürel Değerleri Koruma ve Geliştirme ile ilgili olarak İlköğretim Sosyal Bilgiler 4. Sınıf ders kitabında, çeşitli kültürel değerlerimiz tanıtılmış, Bingöller ve Kuş Gölü ile ilgili metin verilmiş, ayrıca çeşitli illerimizin ön plana çıkan kültürel değerleri resimlerle ve şiirlerle desteklenerek anlatılmış.

4.6. Doğrulayıcı Faktör Analizi Standart Katsayıları ile t Değerleri

Faktör analizi, birbiriyle ilişkili p tane değişkeni bir araya getirerek az sayıda ilişkisiz ve kavramsal olarak anlamlı yeni değişkenler bulmayı, keşfetmeyi amaçlayan çok değişkenli bir istatistiktir. Doğrulayıcı faktör analizinde değişkenler arasındaki ilişkiye dair daha önce saptanan bir hipotezin ya da kuramın test edilmesi söz konusudur. (Büyüköztürk, 2011)

Bu araştırma problemini test etmek için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin standart katsayılar ile t değerleri sırası ile Şekil 16’da ve Şekil 17’de yer almaktadır.

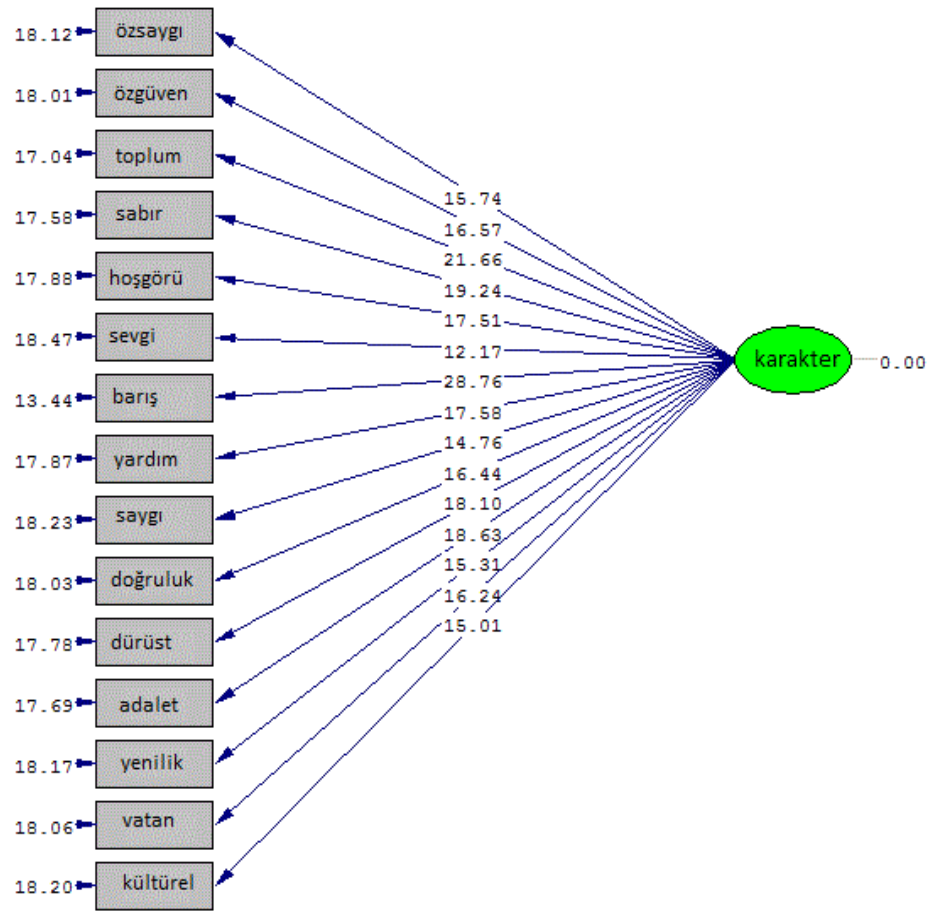

Chi-Square=539.08, df=90, P-value=0.00000, RMSEA=0.084

Şekil 16: Doğrulayıcı Faktör Analizi Standart Katsayıları

Şekil 16 incelendiğinde, 15 alt boyutun karaktere, yani bütüne olan etkisinin anlamlı olduğu ve 15 alt boyutun karakteri oluşturduğu söylenebilir.

Chi-Square=539.08, df=90, P-value=0.00000, RMSEA=0.084

Chi-square (ki-kare), df (serbestlik derecesi), P-value (anlamlılık derecesi), RMSEA (uyum indeksi)

Şekil 17: Doğrulayıcı Faktör Analizi t değerleri.

Şekil 17'de yer alan boyutlara ilişkin t değerleri incelendiğinde bütün t değerlerinin 1,96 değerinden büyük ve anlamlı olduğu sonucuna varılabilir. Dolayısıyla 15 alt boyut karakter bütünü oluşturmaktadır denilebilir.

BÖLÜM V

Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlara dayalı olarak da geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

1) Karakter kazanımının cinsiyete göre farklılaşma durumuna ilişkin aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Karakter kazanımı açısından öğrencilerin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık vardır.
- Kız öğrencilerin karakter kazanımlarının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

2) Karakter kazanımının okul öncesi eğitimi alan ve almayan öğrencilere göre farklılaşma durumuna ilişkin aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Okul öncesi eğitimi alan ve almayan öğrencilerin karakter kazanımları açısından istatistiksel olarak bir farklılık göstermediği görülmüştür.
- Öğrencinin okul öncesi eğitimi alıp almamasının karakter kazanımı üzerine bir etkisi olmadığı görülmüştür.

3) Babanın eğitim durumunun öğrencinin karakter kazanımına katkısı durumuna ilişkin aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Babanın eğitim durumunun ya da mezun olduğu eğitim kademesinin öğrencilerin karakter kazanımına etkisi olduğu görülmüştür.

- Babanın eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin karakter kazanım düzeylerinin en yüksek olduğu bunu lise, ilkokul ve ortaokul mezunlarının izlediği görülmektedir.

4) Annenin eğitim durumunun öğrencinin karakter kazanımına katkısı durumuna ilişkin aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Annenin eğitim durumunun ya da mezun olduğu eğitim kademesinin öğrencilerin karakter kazanımına etkisi olduğu görülmüştür.
- Annenin eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin karakter kazanım düzeylerinin en yüksek olduğu bunu lise, ilkokul ve ortaokul mezunlarının izlediği görülmektedir.

5) Sosyal bilgiler programında, karakter eğitimine ilişkin 15 alt boyuttaki her bir kazanımın ilintili olduğu hedefi yordama gücüne ilişkin aşağıdaki sonuçlar:

- Özsaygı boyutunu sırasıyla yordayan öğrenme çıktıları; *Kendimi olduğum gibi görür, başkalarına benzemeye çalışmam, Kendimin değerli olduğuna inanırım* kazanımının izlediği görülmektedir. Özsaygı boyutunun en düşük faktör yüküne sahip öğrenme çıktısı ise *Hata yapabileceğimi kabul ederim* kazanımıdır.
- Özgüven boyutunu yordayan öğrenme çıktıları; *Haksızlığa uğradığımda sebepini sorgulamaktan çekinmem* kazanımı ile *Beni ilgilendiren konularda, kendi düşüncelerimi söylerim* kazanımıdır.
- Toplumsallık boyutunu yordayan kazanımların sırasıyla; *Birlikte yaşayabilmek için kuralların gerekli olduğuna inanırım, Kurallara uymamın, bana ne fayda sağlayacağını bilirim ve Görgü kurallarına uyarım* kazanımının ise en düşük kazanım olduğu görülmektedir.
- Sabır boyutunu sırasıyla; *Ailemin durumu uygun değilse, isteğimi erteleyebilirim, Yapılan konuşmaları sonuna kadar dinlerim ve Sinirlendiğimde öfkemi kontrol edemem* kazanımları yordamaktadır.

- Hoşgörü boyutunu yordayan kazanımların sırasıyla; *Her insanın değerli olduğuna inanırım, İnsanların hata yapabileceklerini ve bunun da doğal olduğunu kabul ederim ve İnsanların birbirinden farklı olduğunu ve bunun da bir zenginlik olduğunu kabul ederim* kazanımı olduğu görülmektedir.
- Sevgi boyutunu yordayan kazanımların sırasıyla; *Ülkemi severim, Doğayı severim, İnsanları severim ve Ailemi severim* kazanımları olduğu görülmektedir.
- Saygı boyutunu yordayan kazanımların sırasıyla; *Aileme saygı duyarım, Kendime saygı duyarım, Millî ve manevî değerlere saygı duyarım* kazanımları olduğu, en düşük faktör yüküne sahip kazanımın ise *Çevremdeki insanlara saygı duyarım* kazanımı olduğu görülmektedir.
- Barış boyutunu yordayan kazanımların sırasıyla, *Dargınları barıştırmak için dinî bayramların önemli bir fırsat olduğuna inanırım ve Sorunların şiddet kullanılarak çözüleceğine inanırım* kazanımları olduğu görülmektedir.
- Yardımseverlik boyutunu yordayan kazanımların sırasıyla, *Aileme yardım etmek hoşuma gider ve İhtiyacı olanlara yardım etmekten mutluluk duyarım* kazanımı olduğu görülmektedir.
- Doğruluk boyutunu yordayan kazanımların sırasıyla; *Yaptığım yanlış davranışların farkına varırım, Okulda arkadaşlarımdan yaptığım davranışların doğru olup olmadığını ayırt ederim ve Düşüncelerimi açıkça söylerim* kazanımı olduğu görülmektedir.
- Dürüstlük boyutunu yordayan kazanımların sırasıyla; *İhtiyaç, istek ve görüşlerimi açıkça ifade ederim, İnsanları tanımadan onlar hakkında yorum yapmam* kazanımları olduğu ve *Yalan söyleyenlerden nefret ederim* kazanımı olduğu görülmektedir.
- Adalet boyutunu yordayan kazanımların sırasıyla; *Kuralların herkese eşit uygulanması gerektiğine inanırım, Kazanmanın ve kaybetmenin doğal*

olduğuna inanırım kazanımları ve Futbol maçıında hakem olsam, kendi arkadaşımı kayırmam kazanımı olduğu görölmektedir.

- *Yeniliğe Açıklık boyutunu yordayan kazanımların sırasıyla; Yenilikleri denemekten zevk alırım, Merak ettiğim bir deneyi laboratuarda yapmayı çok isterim kazanımları olduğu ve Arkadaşlarımın tuhaf karşılayacağı giysiyi giymekten çekinirim kazanımı olduğu görölmektedir.*
- *Vatanseverlik boyutunu yordayan kazanımların sırasıyla; Ülkemizin bölünmez bir bütün olduğunun farkındayım, Bayrağımıza ve İstiklal Marşımıza saygı duyarım, Bir mazeretim yoksa millî bayramlara coşkuyla katılırım, Vatan için gerektiğinde canımı feda ederim kazanımları olduğu görölmektedir.*
- *Kültürel değerleri koruma ve geliştirme boyutunu yordayan kazanımların sırasıyla; Müzeler ve tarihî yerlerin kültürel değerlerimizin tanıtımında önemli olduğuna inanırım, Cumhuriyetimizi korumak, güçlendirmek ve geliştirmek için çaba gösteririm, Bizi başka milletlerden ayıran gelenek ve göreneklerimizin yaşatılması gerektiğine inanırım kazanımları olduğu görölmektedir.*

5.2. Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında karakter eğitimi mevcut durumunun geliştirilmesi amacıyla şu öneriler geliştirilmiştir:

- Sosyal Bilgiler programında karakter eğitimi ile ilgili etkinliklere daha fazla yer verilmelidir.
- .Karakter eğitimi ailede başladığı için, aileler de karakter eğitimi programlarına aktif olarak katılmalı ve bilgilendirilmelidir.

- Öğrencilere, toplumsallık, doğal çevreye ve tarihsel mirasa duyarlılık gibi bazı değerlerin daha iyi kazandırılabilmesi için, öğretmenlere sınıf dışı etkinlikler ve gezi-gözlem incelemelerini kolayca yapabilecekleri olanaklar sunulmalıdır.
- Programda, öğrencilere karakter kazanımlarının ne ölçüde kazandırıldığı ve ne derece ilerlediklerinin belirlenebilmesi için süreç değerlendirmesi yapılmalıdır.
- Karakter eğitimi ile ilgili, öğretmen ve öğrencilerin yanı sıra müfettiş, öğrenci velileri ve akademisyenlerin de görüşleri alınarak geniş çalışma evreni ile araştırmalar yapılabilir.
- İlköğretim okullarında karakter eğitiminin etkililiğini belirlemek amacıyla öğretmen ve öğrencilerin katılımıyla nicel ve nitel araştırmalar yapılabilir.
- Yalnızca Sosyal Bilgiler derslerinde değil, diğer derslerde de karakter eğitimi ile ilgili konuların öğrencilere ne düzeyde kazandırıldığı belirlenmesini amaçlayan araştırmalar yapılabilir.
- Bu çalışmada, İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı karakter eğitimi boyutu incelenmiş olup; 5.,6.,7. Sınıf düzeyleri için de araştırma yapılabilir.
- Ön test son test gibi ölçekler geliştirilip, karakter eğitiminde öğrencilerin ilerlemelerini gösteren tablolar oluşturularak değerlendirmeler yapılabilir
- Öğretmenler karakter eğitimi öğretmek üzere yetkilendirilmeli.
- Karakter eğitimi üzerinde durularak toplumun bu konuya ilgisi sağlanmalı, karakter eğitiminin topluma yayılması sağlanmalıdır. Örneğin günümüzde de büyük önemi olan bilgisayar kullanımı çocuklara öğretilirken öncelikle bilgisayar ahlakından bahsedilmeli.

KAYNAKLAR

Ada, S., Ünal, S. (2000). *Sınıf yönetimi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Matbaa Birimi.

Adler, A.(1985). İnsanı tanıma sanatı, çev. Şelale Basar, İstanbul: Dergah Yayınları. 128

Akar, E. (2007). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Son Sınıf Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Verdikleri Değer ve Mesleki Yeterlikleri (Uşak Örnekleme)*, Yüksek lisans Tezi

Akbaş, O. (2004).*Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının (Değerlerinin) İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinde Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi, Değerler ve Eğitimi Uluslar Arası Sempozyumu 26-28 Kasım, (673-695)*, İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.

Akkiprik, G. (2007).*Genel Lise Öğretmenlerine Göre Karakter Eğitimi Yoluyla Öğrencilere Kazandırılacak Değerler: Çok Boyutlu Bir Araştırma*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Akyüz, Y. (2011). *Türk Eğitim Tarihi*. İstanbul: Pegem Akademi Yayıncılık.

Arpacı, Ö.(1992). *Birgivi’de Karakter Terbiyesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ataman, H. (2007). *Ayrımcılığa Karşı Uluslar arası İnsan Hakları Mevzuatı*. Ankara: İnsan Hakları Gündemi Derneği Yayınları.

Aydın, M. Z. (2008). *Ailede çocuğun ahlak eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Aydın, R. (2009). *Türkiye’de öğretmen sorunları açısından Milli Eğitim Şuralarının değerlendirilmesi (1980–2000)*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Yıl: 2009, Cilt: 42 (2), s.199-237.

Aytaç, T. (2000). *Okul merkezli yönetim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Baydar, P. (2009). *İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Belirlenen Değerlerin Kazanım Düzeyleri ve Bu Süreçte Yaşanılan Sorunların Değerlendirilmesi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Pegem Akademi.

Chandler, M.K. (2005). *The effects of character education program on elementary students' prosocial competence*. Lynn Üniveritesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erişim Tarihi: 17 Mayıs 2012, ProQuestDissertation&Theses veritabanı.

Çağatay, Ş.,M. (2009). *Öğretmen Görüşlerine Göre Karakter Eğitiminde Ve Karakter Gelişiminde Okulun Rolü*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Çağdaş, A. ve Seçer, Z. (2002). R. Arı (Der.). *Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlâk Gelişimi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik, SPSS ve LISREL Uygulamaları*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları

Doğan, N. (2011). *Ölçme ve Değerlendirme*, Ankara: Uzman Kariyer Yayınları.

Doğanay, A. (2005). *Sosyal Bilgiler Öğretimi. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Öztürk, C. ve Dilek, D. (Ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Doğanay, A. (2006). *Değerler Eğitimi. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (Edt. Cemil Öztürk). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Ekşi, H. (2003). *Temel İnsanî Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları*. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 1(1).

Erden, M. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, İstanbul: Alkım Yayınevi.

Gökçek, B. S. (2007). *5-6 Yaş Çocukları İçin Hazırlanan Karakter Eğitimi Programının Etkisinin İncelenmesi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: (22. Baskı) Nobel Yayınları.

Kartal, M. (2006). *Bilimsel Araştırmalarda Hipotez Testleri*. Ankara: Nobel Yayınları.

Keskin, Y. (2008). *Türkiye’de Sosyal Bilgiler programlarında değerler eğitimi: tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Kılınç, M. (2011). *İlköğretim Hayat Bilgisi Programı Karakter eğitimi boyutunun öğrencilerin tipik performanslarına dayalı olarak değerlendirmesi: Kırşehir Örneği*. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi..

MEB (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (4-5.Sınıflar)*. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Devlet Kitapları Müdürlüğü.

NCSS.(1993). *The Social Studies Professional*, Washington DC: National Council For Social Studies.

Öncül, R. (2000). *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Öztürk, C. (2006). *Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Editör: Cemil Öztürk), Ankara: PegemA Yayıncılık.

Richardson, R.C.,Tolson, H., Huang, T.Y. ve Le Y.H. (2009). Character education: lessons for teaching social and emotional competence. *Children & Schools*, 31, 71-78,

Safran, M. (2008). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*, (Editör: Bayram Tay, Adem ÖCAL), Ankara: Pegem Akademi.

Senemoğlu, N. (2010). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları

Sılay, N. (2010). *Yüksek Öğretimde Karakter Eğitiminin İncelenmesi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Sözer, E. (1998). *Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilimler Öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

Sözer, E. (2009). "Sosyal Bilgiler Programının Amaçları, İlkeleri ve Temel Özellikleri", <http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/2295/unite02.pdf>

Topses, G. (2003). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Tüysüz, S. (2012). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 4 Ders ve Öğrenci Kitabı*. Ankara: Tuna Matbaacılık

Uçar,S.(2009). *Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlerle İlgili Kazanımlara Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Uysal, F. (2008). *Karakter Eğitimi Programlarının Değerlendirilmesi*. İstanbul Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.Yüksek Lisans Tezi.

Üstünyer, F. (2009). *Karakter Eğitimi İle İlgili Eğitimcilerin Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma*. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.

Yaşar, Ş., Sözer, E. Ve Gültekin, M. (2000). İlköğretimde Öğrenme- Öğretme Süreci ve Öğretmenin Rolü. 8. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi (s.452-461). Trabzon, Karadeniz Teknik Üniversitesi

Yazıcı H, Koca M.K. (2008). Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi, (Editör: Bayram Tay, Adem ÖCAL), Ankara: Pegem Akademi.

Yıldırım, A. (1996). *Disiplinler arası öğretim kavramı ve programlar açısından doğurduğu sonuçlar*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı: 12, 89-94.

Yıldırım, G. (2007). *İlköğretim Düzeyinde Bir Karakter Eğitimi Programı Model Önerisi Ve Uygulanabilirliği*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Yüksel, S. (2005). Kohlberg ve Ahlak Eğitiminde Örtük Program: Yeni İlköğretim Programlarında Yer Alan Ahlaki Değerleri Kazandırma İçin Bir Açılım. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 329-338.

<http://www.tdk.gov.tr>

EKLER

EK-1: Araştırma İzni

62

EK-1: Araştırma İzni

T.C.
BURDUR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.15.20.03 -604/ 6127
Konu : Araştırma izni

.../05/2012
23 MAYIS 2012

MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği tezli yüksek lisans programı öğrencisi Betül ÖZTÜRK'ün "İlköğretim 4.Sınıflar Sosyal Bilgiler Programı Karakter Eğitimi Boyutunun Öğrencilerin Tipik Performanslarına Dayalı Olarak Değerlendirilmesi: Burdur İli Örneği" konulu tez çalışmasını ilimiz merkez ilçe ilköğretim okulları 4.sınıf öğrencilerine " Karakter Kazanımına Yönelik Tipik Performans Ölçeği"ni uygulamak istemesi ile ilgili Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 16.05.2012 tarih ve 567-2603 sayılı yazıları örneği ve ekleri ilişikte sunulmuştur.

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği tezli yüksek lisans programı öğrencisi Betül ÖZTÜRK'ün "İlköğretim 4.Sınıflar Sosyal Bilgiler Programı Karakter Eğitimi Boyutunun Öğrencilerin Tipik Performanslarına Dayalı Olarak Değerlendirilmesi: Burdur İli Örneği" konulu tez çalışmasını ilimiz merkez ilçe ilköğretim okulları 4.sınıf öğrencilerine " Karakter Kazanımına Yönelik Tipik Performans Ölçeği"ni uygulamasını uygun görüşle olurlarınıza arz ederim.

Mehmet KUYUMCU
Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR
23.../05/2012
Omer TURGUT
Vali a.
Millî Eğitim Müdür V.

Burdur Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Başlıcaları Mh. Seker Cad. 15100 BURDUR
Telefon : (0248) 233 11 19-20
Faks : (0248) 233 13 43
Ayrıntılı bilgi M. KUYUMCU MD. YRD

EĞİTİM
%100
DESTEK
http://egitimdestek.meb.gov.tr

EĞİTİMDE KESİNLİK
BİZE AYRILMIK
GELECEK

T.C.
BURDUR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.15.20.02-355.01/ **6161**
Konu : Araştırma izni

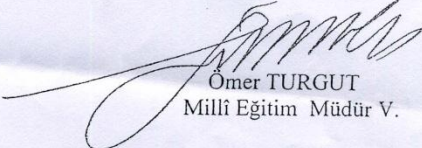
.../05/2012
24 MAYIS 2012

MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 16/05/2012 tarihli ve 567-2603 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği tezli yüksek lisans programı öğrencisi Betül ÖZTÜRK'un "İlköğretim 4.Sınıflar Sosyal Bilgiler Programı Karakter Eğitimi Boyutunun Öğrencilerin Tipik Performanslarına Dayalı Olarak Değerlendirilmesi: Burdur İli Örneği" konulu tez çalışmasını ilimiz merkez ilçe ilköğretim okulları 4.sınıf öğrencilerine " Karakter Kazanımına Yönelik Tipik Performans Ölçeği"ni uygulaması ile ilgili Müdürlüğümüzün 23.05.2012 tarih ve 6127 sayılı olurları örneği, araştırma değerlendirme formu ve ekleri ilişikte gönderilmektedir.

Bilgilerinizi, araştırma tamamlandıktan sonra sonucunun CD halinde Müdürlüğümüze gönderilmesi hususunda gereğini arz ederim.

Ömer TURGUT
Millî Eğitim Müdür V.

- EKLER :
- 1- Araştırma değ.for.(1 adet)
  - 2- Olur örneği ve ekleri (3 adet)

Burdur Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Bahçelievler Mh.Şeker Cad. 15100 BURDUR
Telefon : (0248) 233 11 19-120
Faks : (0248) 233 13 43
Ayrıntılı bilgi M.KUYUMCU MD.YRD.

www.egitimdestek.meb.gov.tr

http://hayatimizlarokula.meb.gov.tr

www.dilgokayarlegitimdestek.org

www.dilgokayarlegitimdestek.org

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Betül ÖZTÜRK
Kurumu / Üniversitesi	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü
Araştırma yapılacak iller	Burdur
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	Burdur Merkez İlköğretim Okulları
Araştırmanın konusu	İlköğretim 4. Sınıflar Sosyal Bilgiler Programı Karakter Eğitimi Boyutunun Öğrencilerin Tipik Performanslarına Dayalı Olarak Değerlendirilmesi:Burdur İli Örneği.
Üniversite / Kurum onayı	Var
Araştırma/proje/ödev/tez önerisi	Tez Çalışması
Veri toplama araçları	Karakter Kazanımına Yönelik Tipik Performans Ölçeği
Görüş istenilecek Birim/Birimler	-
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
Araştırmacının başvurusu Millî Eğitim Bakanlığı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesine uygun olarak hazırlanmış olup, "İlköğretim 4. Sınıflar Sosyal Bilgiler Programı Karakter Eğitimi Boyutunun Öğrencilerin Tipik Performanslarına Dayalı Olarak Değerlendirilmesi:Burdur İli Örneği." konulu araştırma önerisinin uygulanması kararı;	
Komisyon Kararı	Oybirliği ile alınmıştır.
Muhalef üyenin Adı ve Soyadı:	-

KOMİSYON

23/05/2012
Komisyon Başkanı
Mehmet KUYUMCU
Millî Eğitim Md. Yrd.

Üye
Milda ÇAĞAN
Ar-Ge Birimi Üyesi

Üye
Ebru TÜRKER
Ar-Ge Birimi Üyesi

EK-2: Veri Toplama Aracı

ÖĞRENCİ ANKETİ

Değerli öğrenci.

Bu anket, sizlerin **2011-2012** Eğitim-Öğretim dönemi, **Sosyal bilgiler** dersinde kazandığınız nitelikleri belirlemek amacıyla hazırlandı. Lütfen, her bir maddeyi dikkatlice okuyarak cevabınıza en uygun seçeneği işaretleyiniz. Cevaplarınız yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Yardımlarınız için teşekkür ederim.

Betül Öztürk

Cinsiyetiniz:

- Erkek
 Kız

Okul Öncesi Eğitimi Aldınız mı?

- Evet
 Hayır

Babanızın Mesleği: .....

Babanızın Öğrenim Düzeyi

- İlkokul
 Ortaokul
 Lise
 Üniversite
 Diğer (Lütfen Belirtiniz.....)

Annenizin Mesleği:.....

Annenizin Öğrenim Düzeyi

- İlkokul
 Ortaokul
 Lise
 Üniversite
 Diğer (Lütfen Belirtiniz.....)

	KARAKTER ÖZELLİKLERİ	KAZANIM DÜZEYİ			
		Her Zaman	Çoğunlukla	Bazen	Hiçbir Zaman
1	Hata yapabileceğimi kabul ederim.				
2	Kendimi olduğum gibi görür, başkalarına benzemeye çalışmam.				
3	Kendimin değerli olduğuna inanırım.				
4	Haksızlığa uğradığımda sebebini sorgulamaktan çekinmem.				
5	Beni ilgilendiren konularda, kendi düşüncelerimi söylerim.				
6	Doğru bulmadığım, kabul etmediğim bir durumda “hayır” derim.				
7	Görgü kurallarına uymam.				
8	Birlikte yaşayabilmek için kuralların gerekli olduğuna inanırım.				
9	Kurallara uymamın, bana ne fayda sağlayacağını bilirim.				
10	Yapılan konuşmaları sonuna kadar dinlerim.				
11	Ailemin durumu uygun değilse, isteğimi erteleyebilirim.				
12	Sinirlendiğimde öfkemi kontrol edemem.				
13	İnsanların hata yapabileceklerini ve bunun da doğal olduğunu kabul ederim.				
14	İnsanların birbirinden farklı olduğunu ve bunun da bir zenginlik olduğunu kabul ederim.				
15	Her insanın değerli olduğuna inanırım.				
16	Ailemi severim.				
17	Ülkemi severim.				
18	İnsanları severim.				
19	Doğayı severim.				
20	Kendime saygı duyarım.				
21	Aileme saygı duyarım.				
22	Çevremdeki insanlara saygı duyarım.				
23	Millî ve manevî değerlere saygı duyarım.				
24	Sorunların şiddet kullanılarak çözüleceğine inanırım.				
25	Darginları barıştırmak için dinî bayramların önemli bir fırsat olduğuna inanırım.				
26	İhtiyacı olanlara yardım etmekten mutluluk duyarım.				
27	Aileme yardım etmek hoşuma gider.				
28	Okulda arkadaşlarının yaptığı davranışların doğru olup olmadığını ayırt ederim.				
29	Düşüncelerimi açıkça söylerim.				
30	Yaptığım yanlış davranışların farkına varırım.				
31	İhtiyaç, istek ve görüşlerimi açıkça ifade ederim.				
32	Yalan söyleyenlerden nefret ederim.				
33	İnsanları tanımadan onlar hakkında yorum yapmam.				
34	Futbol maçında hakem olsam, kendi arkadaşımı kayırmam.				
35	Kuralların herkese eşit uygulanması gerektiğine inanırım.				
36	Kazanmanın ve kaybetmenin doğal olduğuna inanırım.				
37	Merak ettiğim bir deneyi laboratuarda yapmayı çok isterim.				
38	Yenilikleri denemekten zevk alırım.				
39	Arkadaşlarının tuhaf karşılayacağı giysiyi giymekten çekinirim.				
40	Vatan için gerektiğinde canımı feda ederim.				
41	Bir mazeretim yoksa millî bayramlara coşkuyla katılırım.				
42	Ülkemizin bölünmez bir bütün olduğunun farkındayım.				
43	Bayrağımıza ve İstiklal Marşımıza saygı duyarım.				
44	Trafik polisi olsam tanıdıklarına ceza yazmam.				
45	Bizi başka milletlerden ayıran gelenek ve göreneklerimizin yaşatılması gerektiğine inanırım.				
46	sCumhuriyetimizi korumak, güçlendirmek ve geliştirmek için çaba gösteririm.				
47	Müzeler ve tarihî yerlerin kültürel değerlerimizin tanıtımında önemli olduğuna inanırım.				

EK-3: Araştırmaya katılan öğrencilerin her bir maddeye vermiş oldukları yanıtların cinsiyete göre frekans dağılım tablosu

ÖZSAYGI		1-Hiçbir zaman	2 - Bazen	3-Çoğunlukla	4 -Her zaman
1. Madde	Erkek	15 (3,9%)	149 (38,3%)	63 (16,2%)	162 (41,6%)
Hata yapabileceğimi kabul ederim.	Kız	8 (2,5%)	103 (31,6%)	59 (17,8%)	156 (47,9%)
	Toplam	23 (3,2%)	252 (35,3%)	122 (16,9%)	318 (44,4%)
	2. Madde	Erkek	61 (15,7%)	44 (11,3%)	43 (11,1%)
Kendimi olduğum gibi görür, başkalarına benzemeye çalışmam.	Kız	54 (16,6%)	28 (8,6%)	19 (5,8%)	225 (69,0%)
	Toplam	115 (16,1%)	72 (10,1)	62 (8,7%)	467 (65,2%)
	3. Madde	Erkek	8 (2,1%)	43 (11,1%)	54 (13,9%)
Kendimin değerli olduğuna inanırım.	Kız	13 (4,0%)	37 (11,3%)	32 (9,8%)	244 (74,8%)
	Toplam	21(2,9%)	80 (11,2%)	86 (12,0%)	529 (73,9%)
	ÖZGÜVEN	1-Hiçbir zaman	2 - Bazen	3-Çoğunlukla	4 -Her zaman
1. Madde	Erkek	26 (6,7%)	65 (16,7%)	61 (15,7%)	237(60,9%)
Haksızlığa uğradığımda sebebini sorgulamaktan çekinmem.	Kız	22 (6,7%)	50(15,3%)	51 (15,6%)	203 (62,3%)
	Toplam	48 (6,7%)	115 (16,1%)	112(15,6%)	441 (61,6%)
	2. Madde	Erkek	8 (2,1%)	24 (6,2%)	64(16,5%)
Beni ilgilendiren konularda, kendi düşüncelerimi söylerim.	Kız	3 (,9%)	23 (7,1%)	46 (14,1%)	254 (77,9%)
	Toplam	11 (1,5%)	48 (6,7%)	110 (15,4%)	547 (76,4%)
	3. Madde	Erkek	18 (4,6%)	49 (12,6%)	61 (15,7%)
Doğru bulmadığım, kabul etmediğim bir	Kız	16(4,9%)	30 (9,2%)	52 (16,0%)	228 (69,9%)

durumda “hayır” derim.	Toplam	34 (4,7%)	79 (11,0%)	113 (15,8%)	490 (68,4%)
TOPLUMSALLIK		1-Hiçbir zaman	2 - Bazen	3-Çoğunlukla	4 -Her zaman
4. Madde Görgü kurallarına uymam.**	Erkek	26 (6,7%)	15 (3,9%)	42(10,8%)	306(78,7%)
	Kız	13 (4,0%)	9 (2,8%)	16 (4,9%)	288 (88,3%)
	Toplam	39 (5,4%)	24 (3,4%)	58 (8,1%)	595 (83,1%)
5. Madde Birlikte yaşayabilmek için kuralların gerekli olduğuna inanırım.	Erkek	7 (1,8%)	26 (6,7%)	57 (14,7%)	299(76,9%)
	Kız	4 (1,2%)	5 (1,5%)	37 (11,3%)	280(85,9%)
	Toplam	11 (1,5%)	31(4,3%)	94 (13,1%)	580(81,0%9
6. Madde Kurallara uymamın, bana ne fayda sağlayacağını bilirim.	Erkek	11 (2,8%)	27 (6,9%)	59 (15,2%)	292 (75,1%)
	Kız	1 (,3%)	19 (5,8%)	45 (13,8%)	261(80,1%9
	Toplam	12 (1,7%)	46 (6,4%)	104 (14,5%)	554(77,4%)
SABIR		1-Hiçbir zaman	2 - Bazen	3- Çoğunlukla	4 -Her zaman
7. Madde Yapılan konuşmaları sonuna kadar dinlerim.	Erkek	15 (3,9%)	31 (8,0%)	81(20,8%)	262(67,4%)
	Kız	6 (1,8%)	27 (8,3%)	64 (19,6%)	229 (70,2%)
	Toplam	21(2,9%)	58 (8,1%)	146 (20,4%)	491(68,6%)
8. Madde Ailemin durumu uygun değilse, isteğimi erteleyebilirim.	Erkek	15 (3,9%)	44 (11,3%)	70 (18,0%)	260 (66,8%)
	Kız	13 (4,0%)	28 (8,6%)	33 (10,1%)	252 (77,3%)
	Toplam	28 (3,9%)	72 (10,1%)	104 (14,5%)	512 (71,5%)
9. Madde Sinirlendiğimde öfkemi kontrol edemem.**	Erkek	52 (13,4%)	68 (17,5%)	144 (37,0%)	125 (32,1%)
	Kız	26 (8,0%)	49 (15,0%)	111 (34,0%)	140 (42,9%)

		Toplam	78 (10,9%)	117(16,3%)	256 (35,8%)	265 (37,0%)
HOŞGÖRÜ			1-Hiçbir zaman	2 - Bazen	3-Çoğunlukla	4 -Her zaman
10. Madde	Erkek		12 (3,1%)	23 (5,9%)	61 (15,7%)	293(75,3%)
İnsanların hata yapabileceklerini ve bunun da doğal olduğunu kabul ederim.	Kız		5 (1,5%)	27 (8,3%)	43 (13,2%)	251 (77,0%)
	Toplam		17 (2,4%)	50 (7,0%)	104 (14,5%)	545 (76,1%)
	Erkek		28 (7,2%)	41 (10,5%)	45 (11,6%)	275 (70,7%)
11. Madde	Kız		33 (10,1%)	24 (7,4%)	35 (10,7%)	234 (71,8%)
İnsanların birbirinden farklı olduğunu ve bunun da bir zenginlik olduğunu kabul ederim.	Toplam		61 (8,5%)	65 (9,1%)	80 (11,2%)	510 (71,2%)
	Erkek		7 (1,8%)	27 (6,9%)	43 (11,1%)	312 (80,2%)
	Kız		13 (4,0%)	22 (6,7%)	28 (8,6%)	263 (80,7%)
12. Madde	Toplam		20 (2,8%)	49 (6,8%)	71 (9,9%)	576 (80,4%)
SEVGİ			1-Hiçbir zaman	2 - Bazen	3-Çoğunlukla	4 -Her zaman
13. Madde	Erkek		3 (,8%)	12 (3,1%)	11 (2,8%)	362(93,1%)
Ailemi severim.	Kız		4 (1,2%)	4 (1,2%)	9 (2,8%)	309 (94,8%)
	Toplam		7 (1,0%)	16 (2,2%)	20 (2,8%)	672 (93,9%)
	Erkek		5 (1,3%)	6 (1,5%)	14 (3,6%)	364 (93,6%)
14. Madde	Kız		4 (1,2%)	5 (1,5%)	14 (4,3%)	303 (92,9%)
Ülkemi severim.	Toplam		9 (1,3%)	11(1,5%)	28 (3,9%)	668 (93,3%)
	Erkek		2 (,5%)	15 (3,9%)	33 (8,5%)	339 (87,1%)
	Kız		5 (1,5%)	6 (1,8%)	22 (6,7%)	293 (89,9%)
15. Madde	Toplam		7 (1,0%)	21 (2,9%)	55 (7,7%)	633 (88,4%)
İnsanları severim.	Erkek		2 (,5%)	15 (3,9%)	33 (8,5%)	339 (87,1%)
	Kız		5 (1,5%)	6 (1,8%)	22 (6,7%)	293 (89,9%)
	Toplam		7 (1,0%)	21 (2,9%)	55 (7,7%)	633 (88,4%)

16. Madde	Erkek	2 (,5%)	9 (2,3%)	17 (4,4%)	361 (92,8%)
Doğayı severim.		7 (2,1%)	5 (1,5%)	9 (2,8%)	305 (93,6%)
	Kız				
	Toplam	9 (1,3%)	14 (2,0%)	26 (3,6%)	667 (93,2%)
SAYGI		1-Hiçbir zaman	2 - Bazen	3-Çoğunlukla	4 -Her zaman
17. madde	Erkek	1 (,3%)	8 (2,1%)	26 (6,7%)	354(91,0%)
Kendime saygı duyarım.	Kız	3 (,9%)	5 (1,5%)	25 (7,7%)	293 (89,9%)
	Toplam	4 (,6%)	13 (1,8%)	51 (7,1%)	648 (90,5%)
18. madde	Erkek	4 (1,0%)	10 (2,6%)	17 (4,4%)	358 (92,0%)
Aileme saygı duyarım.	Kız	3 (,9%)	4 (1,2%)	16 (4,9%)	303 (92,9%)
	Toplam	7 (1,0%)	14 (2,0%)	33 (4,6%)	662 (92,5%)
19. madde	Erkek	3 (,8%)	11 (2,8%)	38 (9,8%)	336 (86,4%)
Çevremdeki insanlara saygı duyarım.	Kız	2 (,6%)	7 (2,1%)	22 (6,7%)	295 (90,5%)
	Toplam	5 (,7%)	18 (2,5%)	60(8,4%)	632 (88,3%)
20. madde	Erkek	5 (1,3%)	12 (3,1%)	42 (10,8%)	330 (84,8%)
Millî ve manevî değerlere saygı duyarım.		6 (1,8%)	7(2,1%)	30 (9,2%)	283 (86,8%)
	Kız				
	Toplam	11 (1,5%)	19 (2,7%)	72 (10,1%)	614 (85,8%)
BARIŞ		1-Hiçbir zaman	2 - Bazen	3-Çoğunlukla	4 -Her zaman
21. madde	Erkek	60 (15,4%)	24 (6,2%)	65 (16,7%)	240(61,7%)
Sorunların şiddet kullanılarak çözüleceğine inanırım.**	Kız	42 (12,9%)	10(3,1%)	28 (8,6%)	246 (75,5%)
	Toplam	102(14,2%)	34(4,7%)	94 (13,1%)	486 (67,9%)

22. madde	Erkek	13 (3,3%)	32 (8,2%)	39 (10,0%)	305 (78,4%)
Darginları					
barıştırmak için dinî	Kız	6 (1,8%)	19 (5,8%)	40 (12,3%)	261 (80,1%)
bayramların önemli					
bir fırsat olduğuna	Toplam	19(2,7%)	51 (7,1%)	79 (11,0%)	567 (79,2%)
inanırım.					
YARDIMSEVERLİK		1-Hiçbir zaman	2 - Bazen	3-Çoğunlukla	4 -Her zaman
23. madde	Erkek	7 (1,8%)	22 (5,7%)	32 (8,2%)	328(84,3%)
İhtiyacı olanlara					
yardım etmekten	Kız	1 (,3%)	8 (2,5%)	23 (7,1%)	294 (90,2%)
mutluluk duyarım.					
	Toplam	8 (1,1%)	30 (4,2%)	55 (7,7%)	623(87,0%)
24. madde	Erkek	7 (1,8%)	11 (2,8%)	42 (10,8%)	329 (84,6%)
Aileme yardım					
etmek hoşuma	Kız	3 (,9%)	11 (3,4%)	21 (6,4%)	291 (89,3%)
gider.					
	Toplam	10 (1,4%)	22 (3,1%)	63 (8,8%)	621 (86,7%)
DOĞRULUK		1-Hiçbir zaman	2 - Bazen	3-Çoğunlukla	4 -Her zaman
25. madde	Erkek	9 (2,3%)	43 (11,1%)	69 (17,7%)	268(68,9%)
Okulda					
arkadaşlarımın	Kız	7 (2,1%)	38 (11,7%)	54 (16,6%)	227(69,6%)
yaptığı					
davranışların doğru	Toplam	16 (2,2%)	81 (11,3%)	123 (17,2%)	496 (69,3%)
olup olmadığını					
ayrıt ederim.					
26. madde	Erkek	13(3,3%)	65 (16,7%)	79 (20,3%)	232 (59,6%)
Düşüncelerimi					
açıkça söylerim.	Kız	9 (2,8%)	47 (14,4%)	63 (19,3%)	206(63,2%)
	Toplam	22 (3,1%)	112(15,6%)	142 (19,8%)	439 (61,3%)
27. madde	Erkek	8 (2,1%)	41 (10,5%)	71 (18,3%)	269 (69,2%)
Yaptığım yanlış					

davranışların farkına varırım.	Kız	4 (1,2%)	26 (8,0%)	53 (16,3%)	243 (74,5%)
	Toplam	12 (1,7%)	67 (9,4%)	124 (17,3%)	513 (71,6%)
DÜRÜSTLÜK		1-Hiçbir zaman	2 - Bazen	3-Çoğunlukla	4 -Her zaman
28. madde	Erkek	17(4,4%)	35 (9,0%)	66 (17,0%)	271(69,7%)
İhtiyaç, istek ve görüşlerimi açıkça ifade ederim.	Kız	13(4,0%)	35 (10,7%)	60 (18,4%)	218 (66,9%)
	Toplam	30 (4,2%)	70 (9,8%)	126 (17,6%)	490(68,4%)
29. madde	Erkek	19 (4,9%)	35 (9,0%)	49 (12,6%)	285 (73,3%)
Yalan söyleyenlerden nefret ederim	Kız	16 (4,9%)	20 (6,1%)	31 (9,5%)	259(79,4%)
	Toplam	35 (4,9%)	55 (7,7%)	81 (11,3%)	544 (76,0%)
30. madde	Erkek	35 (9,0%)	38 (9,8%)	47 (12,1%)	269(69,2%)
İnsanları tanımadan onlar hakkında yorum yapmam.	Kız	27 (8,3%)	21 (6,4%)	38(11,7%)	240 (73,6%)
	Toplam	62 (8,7%)	60 (8,4%)	85 (11,9%)	509 (71,1%)
ADALET		1-Hiçbir zaman	2 - Bazen	3-Çoğunlukla	4 -Her zaman
31. madde	Erkek	64 (16,5%)	21 (5,4%)	38 (9,8%)	266(68,4%)
Futbol maçında hakem olsam, kendi arkadaşımı kayırmam.	Kız	49 (15,0%)	12 (3,7%)	25 (7,7%)	239 (73,3%)
	Toplam	113(15,8%)	33 (4,6%)	63(8,8%)	506 (70,7%)
32. madde	Erkek	17 (4,4%)	18 (4,6%)	43 (11,1%)	311 (79,9%)
Kuralların herkese eşit uygulanması gerektiğine inanırım.	Kız	8 (2,5%)	20 (6,1%)	27 (8,3%)	271 (83,1%)
	Toplam	25 (3,5%)	38 (5,3%)	70 (9,8%)	583 (81,4%)

33. madde Kazanmanın ve kaybetmenin doğal olduğuna inanırım.	Erkek	9 (2,3%)	32 (8,2%)	41 (10,5%)	307 (78,9%)
	Kız	5 (1,5%)	21 (6,4%)	23 (7,1%)	277 (85,0%)
	Toplam	14 (2,0%)	53(7,4%)	64 (8,9%)	585(81,7%)
YENİLİĞE AÇIKLIK		1-Hiçbir zaman	2 - Bazen	3- Çoğunlukla	4 -Her zaman
34. madde Merak ettiğim bir deneyi laboratuvarıda yapmayı çok isterim.	Erkek	16 (4,1%)	36 (9,3%)	45 (11,6%)	292(75,1%)
	Kız	5 (1,5%)	27 (8,3%)	45 (13,8%)	249 (76,4%)
	Toplam	21(2,9%)	63 (8,8%)	90 (12,6%)	542 (75,7%)
35. madde Yenilikleri denemekten zevk alırım.	Erkek	15 (3,9%)	22(5,7%)	52 (13,4%)	300 (77,1%)
	Kız	11 (3,4%)	20 (6,1%)	39 (12,0%)	256 (78,5%)
	Toplam	26 (3,6%)	42 (5,9%)	91 (12,7%)	557 (77,8%)
36. madde Arkadaşlarımın tuhaf karşılayacağı giysiyi giymekten çekinirim.	Erkek	50 (12,9%)	70 (18,0%)	62 (15,9%)	207 (53,2%)
	Kız	30 (9,2%)	63 (19,3%)	49 (15,0%)	184 (56,4%)
	Toplam	80 (11,2%)	133(18,6%)	111 (15,5%)	392 (54,7%)
VATANSEVERLİK		1-Hiçbir zaman	2 - Bazen	3- Çoğunlukla	4 -Her zaman
37. madde Vatan için gerektiğinde canımı feda ederim.	Erkek	9 (2,3%)	23(5,9%)	29 (7,5%)	328(84,3%)
	Kız	11 (3,4%)	17 (5,2%)	32 (9,8%)	266 (81,6%)
	Toplam	20 (2,8%)	40 (5,6%)	61 (8,5%)	595 (83,1%)
38. madde Bir mazeretim yoksa millî bayramlara	Erkek	13 (3,3%)	16 (4,1%)	29 (7,5%)	331 (85,1%)
	Kız	6 (1,8%)	6 (1,8%)	24 (7,4%)	290 (89,0%)

coşkuyla katılırim.	Toplam	19 (2,7%)	22 (3,1%)	53 (7,4%)	622 (86,9%)
39. madde	Erkek	5 (1,3%)	15 (3,9%)	33(8,5%)	336 (86,4%)
Ülkemizin	Kız	3 (,9%)	3 (,9%)	16 (4,9%)	304 (93,3%)
bölünmez bir bütün	Toplam	8 (1,1%)	18(2,5%)	49 (6,8%)	641 (89,5%)
olduğunun	Erkek	6 (1,5%)	8 (2,1%)	15 (3,9%)	360 (92,5%)
farkındayım.	Kız	2 (,6%)	3 (,9%)	7 (2,1%)	314 (96,3%)
40. madde	Toplam	8 (1,1%)	11 (1,5%)	22 (3,1%)	675 (94,3%)
Bayrağımıza ve	Erkek	6 (1,5%)	8 (2,1%)	15 (3,9%)	360 (92,5%)
İstiklal Marşımıza	Kız	2 (,6%)	3 (,9%)	7 (2,1%)	314 (96,3%)
saygı duyarım.	Toplam	8 (1,1%)	11 (1,5%)	22 (3,1%)	675 (94,3%)
KÜLTÜREL DEĞERLERİ	1-Hiçbir	2 - Bazen	3-	4 -Her	
KORUMA VE GELİŞTİRME	zaman		Çoğunlukla	zaman	
45. madde	Erkek	21 (5,4%)	27 (6,9%)	38(9,8%)	303(77,9%)
Bizi başka	Kız	13(4,0%)	21(6,4%)	23 (7,1%)	269 (82,5%)
milletlerden ayıran	Toplam	34 (4,7%)	48 (6,7%)	61(8,5%)	573(80,0%)
gelenek ve	Erkek	4 (1,0%)	11 (2,8%)	30 (7,7%)	344 (88,4%)
göreneklerimizin	Kız	3 (,9%)	12 (3,7%)	23 (7,1%)	288 (88,3%)
yaşatılması	Toplam	7 (1,0%)	23 (3,2%)	53(7,4%)	633 (88,4%)
gerektiğine	Erkek	4 (1,0%)	14 (3,6%)	22 (5,7%)	349 (89,7%)
inanırım.	Kız	4 (1,2%)	8 (2,5%)	15 (4,6%)	299 (91,7%)
46. madde	Toplam	8 (1,1%)	22 (3,1%)	37 (5,2%)	649 (90,6%)
Cumhuriyetimizi	Erkek	4 (1,0%)	14 (3,6%)	22 (5,7%)	349 (89,7%)
korumak,	Kız	4 (1,2%)	8 (2,5%)	15 (4,6%)	299 (91,7%)
güçlendirmek ve	Toplam	8 (1,1%)	22 (3,1%)	37 (5,2%)	649 (90,6%)
geliştirmek için	Erkek	4 (1,0%)	14 (3,6%)	22 (5,7%)	349 (89,7%)
çaba gösteririm.	Kız	4 (1,2%)	8 (2,5%)	15 (4,6%)	299 (91,7%)
47. madde	Toplam	8 (1,1%)	22 (3,1%)	37 (5,2%)	649 (90,6%)
Müzeler ve tarihî	Erkek	4 (1,0%)	14 (3,6%)	22 (5,7%)	349 (89,7%)
yerlerin kültürel	Kız	4 (1,2%)	8 (2,5%)	15 (4,6%)	299 (91,7%)
değerlerimizin	Toplam	8 (1,1%)	22 (3,1%)	37 (5,2%)	649 (90,6%)
tanıtımında önemli	Erkek	4 (1,0%)	14 (3,6%)	22 (5,7%)	349 (89,7%)
olduğuna inanırım.	Kız	4 (1,2%)	8 (2,5%)	15 (4,6%)	299 (91,7%)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Betül ÖZTÜRK
Doğum Yeri ve Tarihi : ESKİŞEHİR, 1988

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenim : Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Yüksek Lisans Öğrenimi : Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri : *Öğretmen Adaylarının Küreselleşme ve Eğitimde Küreselleşmeye Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi, Eğitim Araştırmaları Birliği (EAB) Kongresi, (4-7 Mayıs), Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul*
Öğretmen adaylarının beklenti endişesi ve karamsarlık duyguları ile sebat etme duyguları arasındaki ilişki üzerine bir araştırma, Eğitim Araştırmaları Birliği (EAB) Kongresi, (4-7 Mayıs), Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul

İş Deneyimi

Stajlar : -
Projeler : -

Çalıştığı Kurumlar : Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim
Fakültesi, Merkez Büro Yöneticiliği,
İletişim Birimi

İletişim

E-Posta Adresi : betulozturk-26@hotmail.com

Tarih : 2012

